8 163

1er acte
Fr. M.

L'Heroe de Martorell

ó

L'Noy de la Barraqueta.

813.

Acte 1.

ó Armengol 2

1872.

L' Heroe de Martorell

ó

El Noy de la Barraqueta

En cuatre actes y en vers,

original de

1872.

Personatjes.

Carmeta.	Sa.	Juani
Roy.	Sr.	Arolas
Anton	"	Grifell.
Moateu	"	Virgili
D. Jermin	"	Santigosa
D. Joan	"	Valls
Enrich	"	Telo.
Cosme	"	Olsinella
Alcalde	"	Santigosa!

(Lo 1er. acte en Martorell, any 1856.=)

Acte primer.

L'heroe de Martorell.

Planta baixa de una ca-
sa en Martorell. Un retra-
to d'Espartero sobre la por-
ta del foro y altres alegorichs.
Una taula y cadiras.

(Son las cinch de la tarde.)

Escena 1.

Carmeta, Roy.

Roy. Es impossible, ~~Carmeta!~~ **Marieta!**

Car. Per Deu, Roy!..
Tot es en va!

Roy. L'Anton fa poch qu'ha sortit
en busca de los companys
que segueixan la bandera
de Honor, Patria y Llibertat,
y avuy mateix es precis
~~lo nostre valor provar.~~ **á lapellades entrar.**

Car. Es dir, que 'ls préchs de t'espera
en ton cor cap mella hi fan!

Roy. T'equivocas; jo t'estimo
com mai no 's pot estimá,
pero la pàtria 'm demana
y an 'ella no dech faltar.

Car. Mal comprench lo teu carinyo!

Roy. Dintre poch vindré triunfant;
y amorosos los teus brassos
ab los méus enllassarás.
Mon deber es avuy dia
combátrer a los tirans,
que per desgracia, fa temps
que nos tenen subjectats;
¿Y vols tu, que ja que 'l poble
m'ha elegit per capitá
d'una partida que ansiosa
desitja la llibertat,

Jaltí à la meva paraula
perque 'm tildin de cobart?
Es impossible, Marieta,
Això 'l Noy no ho fara may!
Ells m'apreciàn, jo 'ls estimo,
y no 'ls puch abandonar

Car. Es dí, que segons t'esplicas
jóra un crim no anà à llugtá?

Noy. Jóra la mes gran vilesa
qu'en lo mon s'hagi ostentat.

Car. Y el deixarme en aquí sola
en los teus fills; que será?
Es noblesa? es hidalguia?
o bé es acció criminal?

Noy. ~~Carme~~ Maria.

Car. Si vuy que 'm contestis

mirantme á fit lo semblant.
Tu·t' ausentas de ta casa
en busca de llibertat!
¿Y si una bala enemiga
per desgracia ó per etsart
't deixa al camp de batalla,
digas: ¿quin premi obtindrás?
Roy. Morí ab honra!
Car. O bé al oluido!
Roy. Ser un héroe!
Car. Desgraciat!
Roy. Conquistá un nom..!
Car. Ynfelis!
Roy. Pe'ls meus fills!
Car. Error fatal!
Roy. Ser precis pera la Historia

per los sigles que vindrán!
No 's la ~~idea~~ lucrativa
idea
la que a mi m guia al combat;
No vuy honors, ni riquesas,
ni grans títols ni entorpats;
vuy tant sols que de mí 's diga:
"Jou màrtir de Llibertat."
Que l'home que no ambiciona
en lo mon ferse inmortal
es com una planta estéril
que no dona resultats.
Car. Si te 's funesta la sort,
¿sabs de tú que 'n quedara?
Sols memorias passatjeras
de los teus mes fiels companys.
-La patria, en el meu entendre

subjectada està entre mans
de uns sèrs que sols comércian
en la sanch del qu'es honrat.
Mes el poble que 'n bon cor
vol sa causa defensia,
ja fa prou si sols alcansa
obteni molts desenganys:
qu'està vist que la política
es un comers inmoral!

Noy. Això son quimeras tevas
qu'ab lo temps dissiparás.
Quant vegis qu'entro en lo poble
rodejat dels meus companys,
y'l llaurer de la victoria
en nostres fronts ostentar,
t'alegria serà tanta,

tan orgullosa estaràs,
que si es precis altre volta
lo teni que guerreja.
has de ser tú la primera
per guiarnos al combat.
- Adios pues, aymada mia!
Tornaré dintre un instant!
Ten confianza, fé, y espera
en Deu, que nos salvará
del despota que pretengui
ussurpans la Llibertat.

(vase fº D.)

Escena 2.

Carmeta.

Válgam Deu, quinas ideas!
Per la patria 's fan mata,
y à nosaltras, infelissas,
ls es molt fácil deixans.
S'olvidan, si ténen fills,
hasta d'ells per pelea'...
Quant més facil es qu'olvidin
à la mare!... es natural!
La pátria.... Avans que la dona
que cuidadosa ab afany
mitiga sas duras penas
y calma tots sons pesars!
De la bona esposa, obténen
gratitut, santa amistat!
De la pátria, sols desprecis,
olvido y recorts amargs,

desterros, falsas promesas,
y sempre un nou desengany!
y 'ls homens ab sa locura
van dihent per totas parts:
"La patria abans que la dona!"
Ay patria! ja ets bén fatal!

Escena 9.

Carmeta, Mateu (p.s.)

Ma. (examinant.)
Segon semyas viu aquí.
-Deu vos guart. Que hi fóra 'l Noy?
Car. Fa poch rato qu'ha sortit.
Ma. No sab si tardará molt?
Car. A jutjá per ma desgracia

(plorosa.)

deurà vindre dintre poch.

Ma. Volté es...

Car. Jo soch sa esposa.

Ma. No entench perque 'm diu aixó.
No comprench...

Car. (Cridatán lo plor.)
Perque soch mare
y l'estimo ab tot lo cor.
Perque jo sé que projecta,
per llibertá á la nació,
sortir ab los seus companys
á combátrer los traydors
que tiranisan la pátria
y son del poble l'assot;
y tant com més tardi á anarhi

será mes llarch mon consol.
- Veus aquí perque voldria
que tardés à vení molt.

Ma. No us deuria dá aixó pena,
que si lluyta generós,
quant la gloria aquí no alcánsi
la obtindrá á l'altre mon.

Car. Y mentrestant jo aquí sola
quedo sumida en dolor!
Aqueix es vostra resposta,
lo mateix contéstan tots.
- ¿Y si els fills desgraciats
per causa del pare son,
ls daria acás la pátria
una brillant posició?

Ma. En fi, que voleu que us diga,

no podem pensa aipi tots.
Jo desitjo que 'l roy vinga
perque 'm senyali el meu floch.
Jinch ganas de ferme rich.

Car. (Sorpresa.) . .
Com!

Ma. Vuy dir, guanyar honors.

Car. Sou lliberal?

Ma. Deu me'n guart!
_No... Vuy di qu'ho soch de cor.
(No hi ha remey, en fingint
m'equivoco à cada mot.)

Car. (No sé perque no m'agrada
aquest home.)

Ma. Bueno, y donchs,
si no us serveix de molestia

l'esperaré.

Car. Com vulgueu vos.

_Mentres jo ab vostre permís
vaig á dintre.

Ma. Duenya sóu.

Car. (Jo podré sé mal pensada,
pero tinch d'aviså 'l Noy.)

(vase 1ª pta izq.ª)

Ma. Se'n vá ficsántne la vista
sobre mi. - Sabrá qui soch?

Escena 4.

Mateu.

Pero no, cá! Es imposible!
per primé cop avuy vinch.

Ni el Roy a mi m coneix
ni jo may al Roy he vist.
Unicament jo 'l que temo
es qu'algun dels seus amichs
'm coneguian. Mes si fos,
aixo prompte estara' vist.
Al vèurels entra' 'm cercaro,
si algu conech, 'm continch,
y me 'n vaig dret al meu Gefe
a contà lo suchsehit.
Si resulta com espero
no coneixe'm, soch felis!
No 'admet, 'm fico a' sa banda
y m'entero dels seus fins.
-Sabent jo lo que 'l Roy pensi,
també ho sabrán a Madrit,

perque jo de lo que passi
tinch de darlos prompte avis.
Las tropas à ciencia certa
si segueixen be 'l camí,
còpan la nostra partida,
y 'l Gobern està tranquil.
Alcansa el Roy la derrota
y à mi 'm dónan uns quants mils.
-Endevant! seguim la broma,
serenitat, y à vivir!

Escena 4.

Mateu, Roy, Anton, (Foro D.)

(Mateu està cavilant. 'l Roy
y Anton figuran seguir una con

versa tirada)

An. (al Roy.)
En demés, si foi que tu...

Roy. Calla, Anton.

(reparant en Matm.)
An. Hola! Qu'hi ha'?

Ma. (Ja es aquí.)

(adelantantse.)
Sou vos el Roy?

(Recelós.)
An. Cuidado!

Roy. (Resolut.)
Jo soch.

Ma. (fingint.)
Cabal!
Sens conéixaus, no es posible

que un se pugui equivoca'.
Cara espresiva y ~~farrenga~~ simpàtica
y una figura arrogant.

Noy. Si no us espliqueu...—

Ma. Paciencia!

Vull que 'm doneu un abraç!...

(L'abraça)

An. (Mentres no sigui 'l de Judas.)

Ma. Puig també soch liberal.

Noy Mes, quin objecta vos guia?

Ma. Me 'esplicaré: anem al cas.
Fà pochs dias que tractabam
ab lo vostre amich constant
organisà una partida
pera llansarnos al camp;
mès un espia é infame

qu'el titulaba company,
va dirne part al govern
y las armas va copá.
- Malehit siga lo primer
que á son partit no es lleal!-
Veyhent pues qu'era impossible
altre cop organisals
y sentint dintre mas venas
~~alborotarsem~~ la sanch
aborbotarsem
que sedienta está y ansiosa
de obteni la llibertat,
he dit: Avuy m'encamino
á Martorell, es á un pas,
'l Roy mána una partida,
si m'acepta, ab ell me'n vaig.
Roy. Meolt m'agrada aquest ardor

que acabeu de demostrá,
y no puch menos de dirvos
que en mi tindreu un company.

An. (Cuidado, Noy, tén cuidado
que 'm sembla qu'esta' tarat.
'Y en que't fundas?)

Noy. (Si recelan
Ma. per terra van 'ls meus plans.)

An. ('Ls meus ulls may s'equivocan,
ténte compte 'l que faras.

No. Admétre'l en ma companya
si es com diu bon liberal.
Per ventura tu 'l coneixes?
Si no fós un home honrat
quina idea 'l guiaria
al venirse aquí a' allista'?

Per Deu, deixa las sospetxas;
no duptis fins á prová.

An. Si jo 'm trobava al teu puesto...

Roy. Vaja, bueno, s'ha acabat.)

Ma. (Llarga va la conferencia.)

An. (A mi no m'enganyara.)

Roy. Véstan Anton, y prepara,
si no á tots, la major part,
perque se 'n vagin á Gracia
en el puesto designat.
Tu després vina ab los teus:
ho tens entes?

An. Endevant!

Roy. Vos desd'ara sou dels nostres,
y en prova, aquí vá la ma.

Ma. Gracias, Roy: m'heu dat la vida.

An. (Quin passiarell que n'hi ha.)

Roy. (A Mateu.)
Aquesta nit la surtida.

Ma. A tot estich disposat.

(Daubr. las mans.)

An. (Podrá sé que m'equivoqui,
mes jo l'aniré observant,
y si cau ab un renunció
ja may mes s'aipecará.)
Y tu, Anton?

Roy. (Volent dir que li donguí la
mó.)

An. (Burlant una ecuua.)
Ara tinch feyna!
Ja tindrém temps d'abrassáns.

—

Escena 5.

Noy, Moateu.

Na. Mo 'agrada! Sembla un bon home!

Noy. Qui? l'Anton? un àngel es!
Al seu costat, imposible
qu'un no s'hi trovi distret.
Jo no sé d'hont treu l'humor!
Si algun dels seus companys veu
que està trist o cavilós,
a l'hora alegre al moment,
li conta quatre agudeses
y 'l mal humor vá al Burdell!
Això si, es un dels homens
tal vegada mes valents.

ab un trabuch a la mà,
una espasa, o bé un fusell,
no hi ha perill que 'l rendeixin;
la mort li darán primé.

Alba. Al sentir això 'm exalto
sense poderhi fer més;
que m'agrada veure un home
combátre altiu y seré.
(Si la sort no m'es contrària
poch li valdrá sé valent.)
Si fóssin tots com l'Anton
jà os dich jo, que pobres d'ells.

Noy. Los restants de la partida
son homens que jà 'ls veureu.
Un cop formats en guerrilla
cada un ne val per cent.

Si jo al frente d'ells 'm poso
y 'ls crido: "Endevant, valents!"
conteu vos que la victoria
es de'ls fills de Martorell;
y si un mosso de l'Esquadra
devant d'ells es presentes,
home á home, á bras partit,
moriria sens cuartel;
qu'aquesta rassa malvada,
servils, cobarts, é instruments
de las traicions maquinadas
per un despota Govern
té ansiosa á ma partida
de esterminar son poder;
y no dupteu, que si poden
farán un gros escarment.

Ma. (Si ell sabia que so Moiso
de l' Esquadra, estava fresch!)
Foy. Pe'l demes no hi ha cuidado,
son honrats com el prime.
Ma. (Per mi, l'honra es lo de menos;
jo 'l que vull salvá la pell.)
Veig que teniu confiansa
sobrada ab la vostra gent,
y aixo á mi m'entusiasma
mes del que creurer podeu.
Ja per fi, ha arribát l'hora
de que cadenas rompem,
y si es precis sanch y foch
a n'al nostre enemich fer,
el primer tir que dispari
será 'l tiro de'n Meateu.

Noy. Calleu, que sentho ruido.

Ma. Qui será?

Noy. La nostra gent!

Escena 6.

Los mateixos, Anton y companyas.

(Al entrar tots dónan la mà al Noy)

An. Patria y honor!

Noy. Tal es el crit.
Veniu; entreu tots a la humilde morada
del voitre Comandant qu'heu elegit.

(Tots lo rodeijan.)

Disposta a Gracia está la gent armada
per empendrer la marxa aquesta nit.
Companys! Moinyons! l'hora es arribada.

Obrimnos pas per l'escarpada serra
y siga nostre lema 'l crit de "Guerra!"

An. Tots disposats estan á secundarte,
tots per tu ab molt gust perdrán la vida,
lutpant y combatint als fills de Marte
que intentin oposarse á tá partida.
Per xó vinen famolenchs á rodejarte,
per llansarse com fieras en seguida.
Que no es bon catalá, ni may pot serho
qui no donguia sa sanch per Espartero!

Noy. ¡Bé, minyons! Al escoltarvos
de ditxa sens igual el cor estalla!
Mo 'extasió de gloria, al contemplarvos
desitjosos d'empendrer la batalla;
y jo os juro devant Deu no abandonarvos
fins que trovi en lo camp fera mortalla;

Que quánt una paraula lo Roy dóna
es mes formál qu'el Rey ab sá corona.
Pe'l robo, castigát será 'l que siga;
Al indefens socórre es caritat;
y sobre tot, no vuy que may es diga
que l'honor de las donas s'ha ultrajat.
Mateune l'enemich si vos hortiga.
no tinguen compasió contra al malvat
que [illegible] atenti á vostres vidas tan sagradas;
[illegible]

—A Capellades, minyons!

Tots. A Capellades!

Jiol.
8. Setiembre.

per apte
F. M.

181

L' Héroe de Martorell

ó

El Noy de la barraqueta

Acte 2.

1872.

Acte segón.

-

La noblesa de un lliberal.

-

Escena 1.

Anton, Mateu, Comparsas.

Ma. No t'hi fiquis en pagesos.
An. Ah! si, com que son tant vius!
Ma. Jo 'l que veig que tu t'en rius
y n'hi ha que son entesos.
An. No 't pensis que m'hi crematj,
y al mateix temps m'ha fet riure.
Ja 't dich jo que sab de viure.
Ma. Conta allò que t'ha passat.

(reunintlos à tots.)

An. No, no, ca! No vuy dirho
perque despues se 'n riurèu.

Ma. Digas!

(tocant ab lo peu à un company.)

An. Sí, tócali el peu.
Que 't pensas que jo no miro?

Ma. Sense pensarme haurà estat.
_Vaja, digas.

An. Jo diré,
pero que consti primé
que 'l susto ja m'ha passat.

Ma. Ja ho veurém, ara riurém,
pero avans sentemnos tots.

An. Mes si es contat en dos mots.

Ma. No hi ja re.

An. Bueno, seyém.

(Tots s'asentan y Anton es posa en mitj.)

Com que l'Roy m'ha encarregat
que anés a veure l'arcalde.
no hi volgut fe'l cami en balda
y ab un marja m'hi sentat,
cuant de prompte veig molt lluny
una cosa qu'avansaba
mes tot juent es divisaba
petita aixis com lo puny.
Jo d'allo no hi fet cas
ni tampoch hi he pensat mes,
pero 'l bulto, ca! al revés,
s'acostaba a cada pas,
y jo alli tranquil jayent,
tot jumantme un cigarret,
cuant de prompte hi quedat fret.
Ma. Potse' era un regiment.

An. No ho diria may ningú,
si al pensarhi cuasi ploro.

Ma. Y que era?

An. Ay, Mateu! un toro
que 'n feya cuatre com tu.
Jo al veure 'l penso escaparme
per guanyà la delantera
pero 'l toro que me espera
y comensa à saludarme,
y jo que saludo à n'ell
com si 'n tinguei alegria,
à pesar, que jo tenia
sempre en las mans lo fusell.
Mes d'un cuart varem està'
si vindrás, si no vindrás
y al ultim donant un pas

obra la boca, y es clá,
al veurem jo mití perdut
je 'm vá presentá la idea
que á dintre la pimenea
del fusell, per mes tossut
que fos, no m'hi trovaria.
Pero aqui son 'ls apuros:
jo portaba cuatre duros
y en tants dinés no hi cabia

Ma. Y bé, que vas fé de bó?

An. Que m'aipeco, 'm planto en sech,
deixo la gorra y el gech
y 'm fico dintre 'l cano.

Ma. Y que vas fé dels dinés?

An. (resolut.)
Mos 'ls vaig posá aqui á la ma.

Ma. Y el toro?

An. Bé, m va agafá portantnos capsps a través.
Jo ficat dintre 'l fusell
que 'l toro ab las dents portaba
os dich, noys, que trist estaba
pero 'm vareig burlá d'ell.
Ja aburrit, sense repará
vaig dir, jemho vatualisto!
y en efecte, trech un misto
pégo foch, y pum! dispiaro.

Ma. Deurias caure prop d'ell.

An. Quiá!
Ti unas tres horas caurià.

Ma. Si que noy, ningú ho diria.
Y 'ls dineŝ?

An. Sempre a' la ma'...

Ma. Y el toro?

An. Me'also de terra, 'm giro
y veig qu'en lo sotrach del tiro
va perdre el pobre las dents.

Ma. Això si que no puch creure
si eras tant lluny. Ca! no ho crech.

An. Es que al anà à buscà 'l gech
las vaig veure per 'lla' terra.

Ma. Si que amigo!

An. El Noy, minyons,
arriba, que ja es aqui.
Has complert l'encarrech?

Noy
An. Si,
tots vigilan pe'ls turons.

Escena 2.

Roy y Dits.

Roy. Ja habeu vist, companys, la infamia
que ns ha fet Santa Coloma,
la Milicia 'm va prometre
allotjarne ma persona
juntament **ab** la partida;
y cuant n'era ja la hora
de cumplirne lo tractat
'ls vils a somatén tocan.
Com no cau la ira del cel
sobre aquets malehits homens.

An. Sossegat, Roy.

Roy. Ymposible

An. Qui sab, potse avuy, tal volta
si s'entrega Capellades,
vindran de Santa Coloma,
y allavors...
Roy. Que no s'acostin,
que ferida la Lleona
no igualará mont poder.
per tots ells mon valor sobra.
Y si arribo jo à sabe
qu'algun company dels que'm voltan
ha rebut, petit o gran
un favor de tant vil poble,
aixo tant sols bastaria
per no tenirlo á ma vora.
Que aqueixa gent no son dignes
que'ls honrin vostras personas.
Ma. (Ya aplacará's ton furor

potsé antes de una hora.)

Noy. Y l'alcalde que t'ha dit?
No li has intimat la nova?

An. Vaya! Ell diu qu'es preciz
per ara no alarmá al poble,
que veurá l'Ajuntament
y portará la resposta.
Jo, aipis tot tonto tonto
y com aquell que no hi toca
li he dit que no era del caz
que tardés una ó mitj hora.
Més que si no es decidia
á veni éll en persona
per entregarnos las armas,
abandonaban las portas
y sens respecte á ningú

entraríam ab la colla
y sino ho daban de grat
tindrian que dau per forsa.

Roy. Jo que's retiri la gent
y quedémse 'ls dos á solas.

An. Meinyons, deixeu lo camp libre,
aneu per qui donant voltas,
perque 's tenen de tractá
interessos de gran monta.

(tob se'n van, menos Mateu.)

- Tu tambe. Vira de largo!

Ma. Es di que tambe 't faig nosa?

An. Jo ho crech, si abans de coneixe't
já me 'n feyas. Vaja, fora.

Ma. Jo tinch de sabe 'l que 's tracta
per dá el parte á Barcelona.

Escena 2.

Anton, Noy.

Noy. Com es que tractas tan mal
en el pobre d'en Mateu?

An. Molt pitjor es merexipià,
creume, Noy que 's un pillet.
Això de Santa Coloma...
en fin... vamos, no dich res.
Pero creume, Noy, que un dia
't convenceràs de qui es éll.

Noy Per mes que tu m'ho asegurís
no ho puch creurer, Antonet.
Li has vist fé una felonia
en lo temps que 'l coneixem?

¿'ha faltat a' sa paraula?

An. Bueno noy, tu deixam fé.
Ja sapi que no so capaç
de fe un mal tort, ni de res
que no siga digne y bo;
per lo tant; si algun cop veus
que 'm propaso, no t'alteris
tindrá que se ab en Mateu.
Es home, que vols que 't diga,
que no 'm passa de las dents.

Noy. Quimeras sols, sols quimeras.

An. Bueno, jo 'l vigilare;
si resulta se un bon home,
amich y companys serém;
pero si ell desencarrila
no li valdrá 'l fingiment,

que à mi m'agradan els homes
que vagin pe'l camí dret
y jo he vist certas coses
no molt dignes ni decents.

Roy. Bé, parlem d'un altre cosa
que à lo nostre plan convé.
Fà poch que de Zaragoza
m'hànenviat un exprés
dihentme que jo'm resistesi
fins a'n'al ultim moment
y que ells per ~~la~~ seva part
es proporan fe'l mateix.

An. Endevàn, aixo m'agrada.

Roy. Si lo de vuy 'ns surt be'
y'l poble de capellades
las armas nos entreguen,

demá en sent punta de dia
reuniam nostra gent
y á Zaragoza entrariam
per protegí á los demés:
un cop presa la Ciutat
el triunfo es casi cert,
perque tot hom s'alsaría
en nostre favor en pes
y dintre de poch tindriam
lo que ab ansia desitjem,
Llibertat, Honor y Patria
y un legal y honrós Gobern.
Llibertat! Santa paraula:
cuant dolsa y mágica es.
Ella als homens reanima
y purifica sons sers;

ella galana y espléndida
à los pobres protegeix;
ampara en el desvalit,
es el consol dels obrers,
No hi ha distincions per ella
ni la codicia la ven;
pues si es vritat qu'es modelo
de virtut y de honrades,
¿com no s'aipecan los homens
per aclamar son poder?
Llibertat! patria estimada,
jo ya jamay 't deixaré.

An. Calla, noy, si no m'enganyo
ve l'Arcalde ab dos ó tres.

—

Escena 4e.

Noy, Anton, Mateu (al pany.) Alcalde y tres homens.

An. Alto! Qui sou?

Alc. : Una comissió
del poble de Capelladas.

An. Endevant.

Al. El capità?

An. Meira, Noy, à tu 't demanan.

Al. Servidor.

Noy. Molt bén vinguts.

Ma. (Jo tinch de sabé 'l que tractan.)
(al foro.)

Noy. Aviat 'ns haurém entés

en tres ó cuatre paraules
si veniu autorisats
per deixa' tancats 'ls tractes.
Yo vaig envià aquet home
antes d'empendrer la marxa
per sabe si estéu conformes
en entregarme las armas:
que las teniu, cosa es certa,
que se ahont son, cosa probada.
Mes yo péndre no las vull,
vull que 'm sigan entregadas,
que l'home que com jo es noble
no fa may semblant infamia.
Aixó m dicte lo meu cor.
Digueu vos vostra embaixada.
Al. Jo he reünit l'ajuntament

y os diré en pocas paraulas
lo que pensan fer en tal cas
que insistiu en la demanda.

Roy. Digueu pues, que vos escolto.

Al. Desarmar à la milicia
fora vileza en nosaltres
que jàmay perdonaria
lo poble de Capellades.

Roy Lo que và ser una vileza
fou en donar vostas armas
à vostres conservadors
que tiranizan la patria.
Si en lloch d'ells als liberals
fossin totas entregadas
ja estaria à aquestas horas
la nostra Nació salvada.

Al. Si partim d'aquet principi
os dire...

Noy. Ni una paraula:
veyeu lo que pensan fé
y enllestim que lo temps passa.

Al. Pues allavoras dech dirvos
que no pensan entregarlas,
temerosos que 'l Gobern
castigues tant grave falta.

Noy. Pues doneulos per resposta
que si per tota la tarde
no m donan lo que demano
demá entro à Capellada,
y à sanch y à foch obtindré
qu'entreguin totas las armas.
Jo volia evitar sanch

y volen ells derramarne.
Que's preparin, que dels dos
veurém de quì es la jornada.

Al. (Apelem al recurs gran.)
Escolteu una paraula
que un altre medi podria
posà fi à tanta desgracia.
Nov. Vos direu.
Al. Si os decidiu
abandoná Capelladas,
l'ajuntament del seu fondo
dos mil duros vos regala.
An. Que diu?

(De repent.)

Nov. Vilesa! Oprobi!
Es posible tanta infamia?

Y sou vos qui això 'm proposa
y no hos escupo à la cara?
Per ventura m'habeu pres
per un capità de lladres?
Ynfames! feniu! mireusels,
Aquets son los qu'avuy mànan
que per diners es vendrian
hasta la sanch de sons pares.

Al. Jo os proposo...

Roy Sols vilesas
que may seràn aceptadas.
Aneusen y torneu prompte
la resposta desitjàda,
que si tardeu à veni'
ay de nos, y ay de vosaltres!

Escena 5.

Noy. Anton = Mateu (al pany)

Noy.

Per dines véndre la gent
que vè ab la mèva companya,
si no ho puch creure posible,
sembla un somnit lo que pasa.

An. Per Deu, noy!
¿tu no has sentit

Noy. lo qu'aquet me proposaba!

An. Sols el despreci mereix
aquesta gent.

Noy. Calla, Calla.
Al despreci es poch, Anton,
per càstich de tant gran falta.

An= Noy — Mes no pensas... Jo sols penso
de sas afrentas venjarme.

Escena 6.

Anton, Mateu (al paiyo)

An. Vaya, vaya quina trepa!
Quina canalla més gran!
Sembla impossible que 'ls homens
no siguin tots lliberals
y que no desitjin viure
units com entre germans.
Hasta las bestias preténen
obtenir la llibertat
y pe'l mon veureu persones
que vólen se' esclavisats!
En fin, ab una paraula,
no hi pogut enténdreho may.

Escena 7.

Anton, Mateu.

Ma. Ola, Anton.

An. Que hi ha, Mateu?

Ma. Lo que hi hagi tu ho sabrai.

An. No sé re.

Ma. (ab sorna.)

Vamos, Anton,
contam lo qu'aqui ha pasat.

An. Si casualment jo no hi era.

Ma. Vaja.

(Pausa.)

An. No 'm vinguis ab sorna,
creume, Mateu, 't soch franch.

Ma. Dius mentida, perque jo
desd'alli t'hi estat mirant.
An. Ah, tunante! Moala vivora!
Eu à di que ~~tse~~ escoltat?
Ma. (Me'hi venut, sense adonármen.)
Deu fasti mòm ~~fúrta~~ mal.
An. Be, molt be. (Ves si acertaba
dihint al Noy qu'era un truhan.)
Vina, escolta, y tén present
que no m'equivoco may,
que'n mirant la pell d'un burro
ja sè si porta bon pas,
y al bell punt que a'tu't vaig veure
vaig di que estabas tarat.
Ab això, creu, no t'olvidis
del qu'acabo de contá,
perque potse fóra facil....

Me 'entens ara? Ja ì acabat.

Escena 8.

Mateu.

Si 't trobo ab una retriega
ja 't posaré el peu al coll.
Ara a mi 'm convé calla,
Paciencia! ja vindrà tot.
Lo que fer ara interesa,
pues que ja 'n soch sabedor,
es donar part al meu Gefe
de lo que pensa fe 'l Noy,
que si d'aqui, per desgracia,
Jurt com se creu victorios,
voldrà anar a Zaragoza

segons he sentit fa poch.
Mes si jo 'ls avis en temps
no lograrà lo que vol
perque 'l Gobern podrà prendre
las sevas disposicions.

Escena 9.

Mateu, Noy, Anton.

An. Mira 'l, veus, encara hi es.

(per Mateu)

Noy. Deixam Anton, que no estich
ara per aquestas coses!
Ja ni sossego ni visch
fins que vegi d'aquet poble
cumplerts tots los meus desitjs.

An. No duptis que capellades
està d'entrega a la fi
y si oposan resistencia
ho guanyarem combatint.
Ojalà tots com nosaltres,
que pobres del seu partit,
no'n quedaba ni un per mostra.

(veyent à Mateu.)

Dla, encara estàs per'qui?

Ma. Home, perque? Si os destorbo...

No. No os mogueu.

Com ell me diu...

No. Deixau que digui.

Ma. (Me'agrada.)

An Si no aquèsis dat motius...

Ma. No entench pas per lo que parlas.

An. No ho entens? Dos fes l'ull viu.

(s'acosta à Matem.)

Ara't deixo, perque 'l Noy
pera mi es un gran amich,
pero despues nos veurem.

Na. Com vulguis.

An. (al Noy.)
No estiguis trist!
Alsa 'l cap. No sè 'l que't para.
Moy t'hi vist tan aflijit.
Perventura desconfianza
abrigas de tons amichs?

Noy. Mo'ofens, Anton, en tal cosa;
os estimo com à fills
y crech que probas sobradas
teniu rebudas de mi.

No t'ho dich per vanagloria
perque al ferho soch felis.
Com vols tu que pugui creure
de que 'm poguessan trahi?
—Y ara, vos, Mateu, digueume:
esteu content dels amichs?
Ma. Si os haig de parlá en franqueza
de tots satisfet estich
menos d'aquet que recela,
casi bé, sempre de mi.
Jo, que sento en lo meu cor
ansia de donar 'l crit
de Llibertat, 'm sab mal
que recelin; quedo trist
perque jo desitjaria
que llegisin en mon pit.

An. (Moireu com se posa en guardia!
Ah, pillet; que n'ets de vil!)

Ma. No puch sospetxa' sisquera
qu'ell ho fassa ab cap mal fi,
perque si això fos vritat
deixaria de seguirus,
encar que depositada
la confiansa en vos tinch:
Mes, m sab greu que sospetxi
no habent donat cap motiu.

An. Si fos tal com tu t'esplicas
las sospetxa fora un crim.
Mes quant à Santa Coloma
fingias está dormit
tan sols era, per parlá
ab un d'ells.

Ma. No sabi que't dius.

(pensant.)

Teins raho, ji. Ara hi penso!

(al Roy.)

Nareig trovar a un amich—

An. Ah! L'arcalde es amich teu?

Ma. Aixo es fals!

An. No si menti,

Y cuant jo dich una cosa
la provo, y fins la sostinch.
No sents tu, pillet de platja?

(estirantlo per la capa.)

Roy. Vaja, Anton, fora d'aqui.

An. Moes si 'm tracta d'embustero.

Roy. Que callis!

Ma. (a Anton.)

Jo sé 'l que 'm dich!

Noy. Calleu vos, ó prompte acabo.

An. (Tu 't recordarás de mi!)

Noy. (Me dol tractáls en dureza,
perquè 'ls estimo com fills.)

An. Meira Noy, altre vegada
vè l' Alcalde.

Donchs surtiu.

Noy.

Escena 10.

Noy, Alcalde y Comisió.

Noy. Deu fassi qu' al fi cedeixin
ó bé jugo el ~~po~~ tot pe 'l tot.

Al. Salut!
Ab ansiá os espero.

Noy.

Porteu la contestació?
Accedeixen? estàn promptes?
Contesteume, per favor!

Al. Sí tornavam à lo d'antes;

(à los seus)

tal vegada estant tot sol...
_Escolteume, jo comprench
que os he ofes ara fa poch
tractant de cuestió metàlica
haventhi 'ls vostres minyons.
Ara bé, lo que us proposo,
suposat que aquí estem sols;
per salvà la honra del poble
y del Ajuntament el nom,
entregaus dotze mil duros...

Roy. Sí que 'm dessiie deu millons;-

Y no parlem de dinés, -
hó demano per favor,
perque la sanch de mas venas
vol fugirne de son lloch,
y pot sé vos pagariau
la rabia que tinch al cos.

Al. Es di, que os heu proposat
pendre las armas?
Moay! No!

Noy. De primé vos las demano,
ja os he dit un altre cop!

Al. No compreneu que 'l Gobern,
si accedim, tindrá raho
en tatparnos de cobarts?

Noy. No os pot dí mes que 'l que sou!
Y creyeume, vos demano

que acabem ja las cuestions.
2 Es la última resposta
la que ara m'haveu dat vos?
At. En tinch un altre que darvos.
Roy. Espliqueus.

— (als seus.)

At. (S'ha perdut tot.
Jo be hi fet lo que podia.)

(al Roy.)

Presteume un poch d'atencio.
Que l'Ajuntament confessi
qu'ha dat las armas al Roy
per vil pavura no mes,
aixo no ho lograreu vos.
Busquém pues un medi facil
de queda tots ab honor.

Noy. Y com?

Al. Ab una falsa batalla
es pot guanyà o perdre tot.

Noy. No comprench..

Al. Si en el Castell
hi enviém la guarnició
y vos en vostra partida
os disposeu à fé foch
gastantne pólvora sola
com lo mateix faré jo,
podeu anar avansant
y en el Castell entrar tots.
Un cop dintre, la victoria,
está clá, fóra per vos.
Com que vensuts quedariam
y vos fóreu vencedó

os entregavam las armas
y ademès las municions,
y l'Gobern, fet d'aquet modo
no podrà di may. que fou
per cobardia extremada
ni molt menos per temor.
Pues ya se sab que l'vensut
sols inspira compassió
Nos seguiu lo vostre fet
y en salvo nos posim tots.
-Ara penssèushi una estona,
la resposta espero jò.
Noy. El medi que 'm proposeu
pera mi no es gens honros,
perque, guanya una batalla,
com heu dit, el joch de noys.

Al. Jentho, salveu nostra honra
y escudéu nostre bon nom.
Roy. (Parla d'honra y m'proposa
serna al seu partit traidor.
Meis que faig, si no ho acepto
tindré al fi que ferlos foch
y derramarne la sanch
dels meus companys. May! no!
Si atmeto lo que m'proposan
tindré armas pe'ls minyons,
y d'aquet modo es mes facil
combatrer als de Arago.
Oh, si, si; no vull pensarmhi,
que ho podria perdre tot.)
Al. Vostra resposta aqui espero.
Roy Atmeto las condicions,

pero avans, també es preus
que alguna ne imposi jo.
...- De que sigui un fals pretext,
digueu me, qui me'n respon?

Al. De nosaltres diputaciu?

Noy. Cuasi bé dupto de tot.
- Però fer lo que 'm dieu,
un medi trobo tan sols
Jo reuniré la partida,
y en aquí, devant de tots
'ls diré vostras paraulas.
Mes ab una condició!
si ells aceptan, jo us demano
que os quedeu en aquí vos
junt ab los que us acompanyan,
per si 'm feyan traició.

Si per la vostra desgracia
resultés dels meus un mort,
vostra vidas en venjança
vos demano antes de tot.
— Estéu conformes?

Al. (Li mira sy en los ulls y després d'una pausa)
Que jem?

Roy. Contesteu!

Al. (Després d'una pausa)
Estém resolts.

Roy. Pues sent d'aquesta manera
vaig à reunir los minyons.

(Dóna un pitet.)

Escena 11.

Moateu, Anton, Roy Al-
calde, Companys del roy
y los de la comisió.

An. Capitá!
Qothom aqui!

Roy. Escolteume minyons. Ja ha arribat l'hora
d'obtindrer lo que tots tant desitjabau,
si aceptem lo plan que aqui ns proposan.

An. La voluntat per noraltres es mandato,
disposats sempre estem a las tevas ordres.

Roy. Gracias, companys; vostras paraulas,
d'alegria en mon cor, grata resonan.
Ara es precis, puig que lo temps avansa

que tot entreu à dintre de lo poble
y en lo piu del castell sense pavura
fer tant sols lo que us diga aqui ma boca.
Dispareu tots los fusells, tirant al 'aire,
que l' enemich ja sab lo que fer toca
y aneu sempre avansant, fins alcansarme
ser. duenyos absoluts d'aquellas portas.
Y si un tiro vejeseu que os tireisin
en direcció cértera y ma traidora,
abandoneu al castell tot de seguida
que ja sabre jo fer lo que 'm pertoca.
- Per un no mes dels meus que 'ls vostres matin
la vida de tots cuatre me l'abonan.
- Acepteu company lo que jo acepto?
Tots. Si!
Nog Donchs, arriba Catalans, y Via fora!

Tots se dispersan menos Antow

que custodia l'Alcalde.)

Y tu, Deu meu, que los astres il·luminas
dóna un raig de ta llum tan bondadosa,
perque pugui algun dia ostentá ufana
la ensenya de la gloria victoriosa.

Fiol.

8. Setiembre.

1er acte
de L. M.

L'Heroe de Martorell

o

El Noy de la barraqueta.

-

Acte 3.

-

1872.

Acte tercer

Un valent à tota proba.

Casa consistorial de Meequi-
nença. Una sala senzilla:
al centro taula ab tinter y
papers, sillons y cadiras, y
al mitj, sóta dosel, dos cuadros
ab lo retrato de Ysabel segona

y Espartero.

Escena 1.

Noy. D. Jermin, D. Joan.

Noy. Las poblacions de Aragó
han de respondrer al crit
sacrosant de llibertat
que han llensat valents á mils
y espero que Mequinenza
quedar sabrá airosa.

Jer. Si:
vosté pot ben disposar
de tot cuant valèm.

Noy. Aixins

ho esperaba, y crech del cas,
per lograr lo nostre fi,
veure en quin estat está
lo castell, si está guarnit
per forsas superiors
à las que venen ab mí
y si conta ab elements
per batrers y resistís.

Jo. La guarnició del castell
no 'l té de teni intranquil,
que sobre ser molt escása
son comandant.-
Es amich?

Noy.

Jo. Es adicte à nostra causa
y nos té que protegir.

Noy Pues bueno, jo enviaré

cent homens dels que yo tinch,
perque fassan lo servici
junt ab los que están alli,
que ab gent me 60a en lo castell,
ya podém estar tranquils.

Jer. Aquesta resolució
pot portar algun perill,
y lo que jo no la aprobo.

Roy. Y perque no, D. Jermin?

Jer. Pot creurer lo comandant
que desconfiém de sos fins,
que jo li juro que son
en bé de nostre partit.

Roy. Si tantas seguritats
vostés me donan...

Jer. Li dich

que no hi ha necesitat
de fer lo que voste ha dit.
Pot pendre las seuas midas
y allotjà la gent tranquil,
que 'ls habitants de aquet poble
donaran ab gust sos llits,
son menjà y tot lo que falti
à valents tant aguerrits;
y voste conti desde ara
ab l'apoyo decidit
del ajuntament del poble
que ab tot sabrà protegirl'

Rey Gracias en nom dels meus homens
que 'ls estimo com à fills:
de tots modos marxarém
demà de bon matí

y no pasarém al poble
mes que avuy y aquesta nit.

Jo. Moni y dispon com vulgui,
perque está entre mitj de amichs.

Escena 2.

Dits, Anton.

An. Ab llicencia.
Que hi ha, Anton?

Roy.

An. Jes el favor de veni
que hi ha un home que t'espera
à la entrada d'aquells pins
y diu que ha de parlá ab tu
ara mateix de precis.
Al mateix temps, aquet plech

que m'ha donat l'agutsil
perque'l donès de seguida
al alcalde.

Jer. Vinga.

Noy. Ab permis,
vaig a veure lo que vol
l'home que ha de parlá ab mi
y aqui torno delleguidos.

Jer. Hasta luego dons. Aqui
l'estaré esperant, si's digna
admetrer lo meu humil
hospedatje.

Noy. Accepto gustós.
Hasta luego.

Jer. Espero aqui.

Escena 2.

D. Jermin, D. Joan.

Jer. Vaig à llegir aquet plech,
ab lo seu permis, D. Joan.

Jo. Llegeixi, jo esperaré
que acabi de despatxar.

Jer. (Llegeix lo plech y al cap de un petit moment, diu:)

Que veig! Com això es possible!
Pero no, no ho puch dubtá,
es parte de Saragoza
ab lo sello oficial.

Jo. Que li pása, D. Jermin?

Jer. Que es lo que passa, D. Joan?

Llegeixi vosté mateix
y lo que passa sabrà.

(Li entrega 'l plech que llegeix D. Joan.)

Jo. Diu ben clá que Zaragoza
es de las tropas lleals
y han sucumbit los rebeldes
y al indult s'han amparát.

Fer. Qui podia aixó preveurer!

Jo. Com es que ha abortat lo plan
que tan ben urdit tenian
los liberals sublevats?

Fer. Com lo parte es tant laconich
no podém saber detalls,
pero convé péndrer ara
determinacions formals,
que en lo poble hi ha mil homens

que ab lo Noy han arribat,
y es precis dirli la nova,
es precis veure que 's fa'.

Jo. Voste mateix prengui midas
y determini aviat.

Jer. Es que yo no se' que fe',
ni lo que el Noy pensará.
Esta' pesant sobre mi'
gran responsabilitat
si demá arriba á saberse
que he deixat tranquils está
mil homens dintre del poble
ab las armas á las mans.

Jo. Aqui está el Noy, D. Jermin.

—

Escena 4.

Dits, Roy - Anton.

Roy. Amichs, sabeu lo que hi ha?

Jo. De que?

Roy. L'home que 'm buscaba
m'ha portat nova fatal.
Zaragoza ha sucumbit,
y el govern ha triunfat.

Jer. Ja sabiam la noticia,
hem rebut parte oficial.

Roy Tot perdut altra vegada,
perillant la llibertat
y supeditat el poble
per la acció dels seus tirans!

An. Tranquilisat, no t'ecsaltis,
perque al fi res re treuràs
Roy. Ara es cuant yo necesito
l'apoyo dels lliberals;
Se sab que som en'quet poble
y tal volta 'ns sorprendràn.
Es precis pues pendre midas,
conto ab la sehua llealtat,
y ab tota la proteccio
ab que m'ha brindat abans.
Jer. Si.-yo.-(No se que respondre.)
Roy. Pot se s'arrepentirà
de haberme donat ausili?
Digueu prompte, parli franch
sense anar ab subterfugis,
parlim ben clà y català.

Fer. Jo, Noy, no sé lo que dirvos. —
las cosas han cambiat...
Jo. Y si se sab nostre apoyo
ni pot pervenir algun mal.
Noy. Y que! Afrontin ab honra
lo seu nom de lliberals!
Perque triunfa el gobern,
renegan del seu pensar
y retpasan temerosos
lo que 'ls dicta 'l cor y el cap.
Aquesta poca energia
es causa dels nostres mals.
No son amichs ni contraris:
sense propia voluntat,
per un despótich gobern
que com vol los fa jugar

renegan de sas creencias
y 's doblegan com esclaus.
¡Que trobi la tiranía
tant satélits no es entrany,
mentres abundi en vosaltres
tant baixa debilitat.!
Si té la mateixa penà
el còmplice y criminal,
se hos pot aplicà à vosaltres
nom de tirans y cobarts.
¿No dieu cuant conspireu
per logrà la llibertat,
que os roban y os tiranisan?
dons si 'ls apoyeu lleals
fomentarit ja tiranía
y son vil modo de obrà,

vosaltres sou tant com ells
lladres y vils y tirans.

Jer. No tolero que s'insulti...

An. Den parlat, Noy, ben parlat.

Jer. La institució venerada
que represento...

Callau!

Noy
que es la vostra obligació
perdre interés material
per lo bé y foment del poble,
y la pó y debilitat
fan que l'entreg~~a~~ ieu imbecils
dels seus botxins a' las mani.

Jer. En fi, som à casa nostra
y obrem com millor nos plau.
No esperem que vos fasém

cap perjudici ni mal,
pero es precis que emprengueu
la marxa dintre de un cuart.

Noy. Abandonar yo lo noble?
Esteu molt equivocat.

Jer. Vos ho mano com alcalde,

Noy. No acato la autoritat.
Antes que alcalde sou home,
y vos teniu de penia
que al sorti à la carretera
nos podem veure enrrollats
per una forta columna
que pot se'ns esperara!
A mi tant m'importaria
perque yo estich resignat
à perdrer la mehua vida

per la patria y llibertat;
pero yo porto mil homens
que à mi. s varen confiá
y es la meva obligació
protegirlos y salvals,
hasta que 'ls deixi à las casas
que varen abandoná
com bravos y bons patricis
per seguí à son comandant.

Jer. Al menos entregareu
devant de ma autoritat
las armas que poseheu,

An. Entregà las armas! Ca!

Roy. La resposta de aquest home
fóra la veu general.
Las armas que posehim

'ns costan la nostra sanch,
y el que las vulgui adquirí
la sehua 'ns ha de deixa'.
Demés què això semblaria
que yo m'hauria entregat
y es precis que sapigueu
que el Roy no 's rendirà may..
Tot l'Arago ha sucumbit,
Catalunya agonizant
no pot resistí mes temps
una lluyta desigual,
y no dupto que molt prompte
~~rendida~~ cansada sucumbirà.
Mes yo 'retirare' ab honra,
y no podrá dirse may
que per falta de valor

j'han rendit los catalans.
Ans que yo entregui las armas,
ans que rendirm, sapigau
que la blanca aigua del riu
baixará roija de sanch.

An. Podrem morir en la lluyta,
pero rendirnos, que es cai!

Jer. Digueu pues, que habem de fer,
à vostre gust disposau.

Roy. Escolteu lo que los meus
en junta de oficials
per quedar honrosament
junts habem determinat.
'S te de pasar à Lleyda
y al comandant general
dirli que 'ns trobem aqui;

que volem per retirar
passaport libre y sens trabas
per 'na' allà ahont volguem anà
sense cap mes retricció,
donant paraula formal
de que no pot perseguirnos
anant junts ni separats.

Jo. Aprobo la vostra idea
y ho trobo molt ben pensat.

Noy. Com aquesta comisió
es de una importancia gran
y pot correr molts perills
qui l'ha de desempenyá
vull ferla per mi mateix.

Ar. Noy, no ho consentirém pas.
Tu dius que ets pare dels homens

que à tu's vàren confiá,
y no abandona als seus fills
el que es pare bó y honrat.

Noy No vull exposar à un altre
al perill que ha de pasar.
En tant quedarán aquí
los meus homens allotjats.
y 'm responeu ab la vida
del que puguí resultá.

Jo. La vostra resignació
y el patriotisme acendrat
que veig en vostras rahons
m'obligan à proposaus,
si vos digneu aceptarho,
qui puga desempenyar
la difícil comisió

que os tè de prerdre ò salvar.

Noy. Qui podrà desempenyarla
ab gust y serenitat?

Jo. Podreu tenir confiansa
ab lo meu fill?

Noy. Endevant:
si yo no aceptès la ofirta
me tindrìa per ingrat.
Tu Anton ab deu ò dotze homens
anirás à acompañal.

Jer. Lo acompañarà el meu fill:
jeu falta entre los soldats.
No haig de ser yo ni un punt menos
que ha sigut lo meu company.

Noy. Això 'm reconcilia ab vos.

An. Vivan los bons lliberals!

Jo. Vaig a buscar a mon fill.
Jer. L'acompanyo, señó Joan,
que yo avisaré á n el meu
que prepari dos caballs
perque marxin deseguida.
Roy. Pues yo m quedo aqui esperant
per poque escriure la carta
pe'l comandant general.
Jn. No podém pas perdre temps.
Jo. Torno al moment.
Jer. Al instant.

Escena 5.

Roy, Anton

An. Si no es la tehua energia

'ns donan un mal de cap.

Roy Si son pobres de esperit
y 'ls falta la voluntat
per afrontà los perills
y contratemps, que hi farai?

An. Dè, ya ho veig.
Ves desseguida
Roy. à veurer à n'els companys,
no diga que 's trasslluehixi
lo que aquì dintre ha pasat
y tal volta 's desanimin,
digals tu, per si de cas
que vetlla per tots los seus
son estimat comandant,
y que la sort que ell segueix
tots los seus la seguiràn.

Mentres, yo escriuré la carta.

An. Que vols que torni ab uns cuants
per anà á acompanyà als joves?

Noy. No n'hi ha necesitat.
S'han brindat à anarhi solS,
donS deixemlos solS anar,
per evità desconfiansàs
que'ns poden perjiedicar.

An. DonS hasta luego.

Hasta luego.

Noy. Discreció y serenitat.

Escena 6.

Noy

.Joya estimada que ab anhelo busco

¡llibertat! per ma patria desitjada,
¿ahont t'han de trobar los teus satélits,?
cuánt brillarai sobre la pobre Espanya!
La ambició, lo poder, la tiranía,
te tenen à sos peus encadenada,
y com romprer no pots tas lligaduras
te veus tractada com à vil esclava.
Vergonya y deshonor per qui aixi 't lliga:
loor y aplauso à qui pretén salvarte,
que el signe del esclau es el estigma
que en lo front de sos amos mes cla's marca.
Ay del dia fatal en que despertis
y de ta baixa esclavitut cansada,
trosseipis à bolins eixas cadenas
y à trossos 'ls las llensis à la cara.
Y eix dia arribarà per vida meva,

no perque vencin las tiranas armas
s'han de abatre los cors que lleals palpitan:
quin heroe no ha perdut una batalla?
Si perque pugis à ton brillant bronc
una escala de carn es necesarà,
mon cós de esglaó sabrà servirte
pera que apoyes ta segura planta.
Y sobre el meu à mils apilotanbe
han de formar tant ficsa y ferma escala
que al cim arribaràs perque divisis
lo àmbit vast que ton domini abarca.
Llavors com deus, brillaràs esplendorosa
oh llibertat preciosa y esperada
y han de acabar los mals y las desdichas
que afligeixen avuy ma pobre España.

(S'asenta à la taula y escriu)

Escena 7.

Dit, D. Jermin, D. Joan
Enrich y Cosme.

Jo. Aqui estem altra vegada
y estant disposats els noys.
Noy. Perdoneu, dintre un moment
enllesteixo.
Jer. Esperem donchs.
En. Es aquet el cabecilla,
aquet el célebre Noy?
Jo. Si, perque?
En. No 'l coneixia,
pero 'm simpatisa molt.
No estranyo que ab ell hi vagi

tanta gent, perque 'l que's yo
desseguida el seguirìa
fos per l'objecte que fos.

Noy. Ja està la carta acabada:
son aquets 'ls vostres noys!

En. Per servirlo.

Cos. Vosta mani.

Noy. Disposeu de mì per tot.
Vos han enterat tal volta
de la vostra comisiò?

En. Sé que hem de anar à dur un plech
y que hem de tornà ab un vol.

Noy. No obstant, jo dech enterarvos
perque es mon deber, de tot
lo que pot succehirvos.

En. No os donì pas pena aixo.

Noy. Si no siguessim vensuts
yo no tindria cap po,
pero com el triunfo alhaga
crehuen teni dret per tot
y temo faiin abus
de la nostra posició.

En. Sempre las lleys de la guerra
respectan al portador
d'un plech del bando contrari.

Noy. Ay amich meu, sou molt noy,
y teniu l'anima verge
perque viviu de ilusions.
Si las lleys se respectessin
pe'ls seus administradors
seria la mes felis
aquesta pobre nació.

Pero com que las trapitjan,
y'n ja tothom lo que vol
y las giran à son gust
sens ordre ni compasió,
de aquí neixen tants disgustos
y llàgrimas y trastorns.
_Si aquell que rebra lo plech
es d'aquets que cito jo,
jará una arbitrarietat,
y aixo im jà estar temeroi.
En. Y bé que pot resultar?
Que'm donguí al instant la mort?
Un màrtir meis per ma patria;
que encara no n'hi ha prou.
Si es que lo meu sacrifici
no te de se infructuoi

ab gust donare ma sanch,
llensant ab un crit del cor
un viva à la llibertat
y un mori à n als vils traidors.

Noy. Bravo jove!

Jo. Enrich, fill meu!

Noy. Vina als meus brassos minyo.
Aquets son els fruits que neixen
de nostras predicacions
regadas ab propia sanch
dels liberals de bon cor.

Jo. Convencis la tirania
de aquesta heroica nació
que una majoria inmensa
pensa com pensa aquet noy,
y sobre nostras despullas

se'n han de alsar tant millons
que intentaràn de la España
pronta regeneració,
y el sol de la llibertat
brillarà en el horizont.

En. Els dos caballs estàn prompts
si os sembla que es hora, adios.

Jer.. Jill, ya has sentit ton così.

Cos. Si, pare.

Jo. Jill del meu cor!

En. Pare, hasta la tornada:
si no 'ns veyem mes.-

Jo. Oh, no!

Noy. Jo 't juro sabré venjarte!

En. Adios, pues.

Cos. Adios.

(+++) Tots. Adios. (+++)

— Mutació —

—

Plaça del poble.

—

Escena 8.

Mateu.

A veure si tornará
la comissió que surtía
à portar lo plech à Lleyda,
ò si prenent la ofensiva
el comandant general

'ls Juselta dessequida.
Ymbecils. que s'han cregut
que a Lleyda res se sabia,
pero yo hi he enviat un home
de ma confiansa intima
per enterarlos de tot
lo que a'n aqui succehia.
Ei la mehua obligació:
si els medis no son prou dignes
podran dirme que cometo
una traició inicua,
pero contra els liberals
m'he posat a ser espia,
y tots els medis son bons
si portan hont se desitja.
Tambe yo esposo la pell.

Si arriba a saberse un dia
que he obrat de eixa manera
pero ab cautela y malicia,
yo crech que 'm podre lliurar
de esposa la mehua vida,
y una bona recompensa
te' de valem la noticia.
Unicament hi ha l'Anton
que 'm dóna molt mala espina
perque sempre lo que faig
ho inspecciona y vigila,
pero ab tot es un bon Jan
que no sab pendre mes midas
que espiarme tot los pasos,
y aixo facilment s'evita.
Aqui ve, ya deya yo!

com redimoni tant triga;

Escena 9.

Dit, Anton.

An. Hola Mateu!

Ma. Hola Anton!

An. Tot sol aqui?

Ma. Tot solet.

An. Y que feyas?

Ma. Pasejantme.

An. Me'n alegro. Be home, be.
Es à dir que 't pasejabas?
Dons mira, 't faig à sabé
que aquet pareig que hai fet ara
no 'l tornis à fé may mes.

Na. Ay, ay! Perquè m'dieu això?

An. Mireusel que 's ignorent.

Na. Si no sé que volsa dí.

An. Donsas yo t'ho esplicaré.
Cuant vas entrá en la partida
molt en contra del gust meu,
me vá sembla que pudías
y que erats un gran pillet.
No 'he constituit ab esclau
de tots els teus moviments
y no donaràs un pas
que yo no 'l vigili bé.
La tehua conducta es forca,
á duras penas se 't veu
en els actes del servici,
no t'interesas per res,

y sempre t'he vist tranquil
tant si's guanya com si's perd.

Ma. 'Mo parlas d'una manera.—

An. Que tal vegada t'ofen.
Si fossis lo que demostras
ho compendria molt be:
pero anem a lo que importa.
Fes que no't vegi may mes
separat dels teus companys,
caminant, al costat meu,
a dins del poble no deixis
un instant l'allotjament,
y que no't vegi parlá
ab gent del poble may mes.
Hui a la nit enrahonabas
ab molt misteri y secret

ab un fulano, qui era?

Ma. Era un antich amich meu,
marxant de tots aquets pobles.

An. Deu vulgui que sigui cert.
En fi, no oblidis las ordres
que t'he donat fa un moment,
per que si n'oblidas una,
una sola, ho entens bé?
sense cap mes diligencia
't faré volá el cervell.

Ma. No crech habé donat causa.

An. Prou, prou, no 'n vuy parlá mes.
Tu t'arreglarás com vulguis
y sabrás lo que 't convé,
pero al cuart que 't trobi en falta
de las ordres que aquí has pres,

– per mon nom de Antón 't juro
que aniràs à sopà ab Deu,
ò à casa en Pera Botero
per que crech de bona fé
que 'ls pillastrons de ta caista
no poden entrà en el cel.

Ma. (Ja vindrà un dia la meva
y tot m'ho pagarà.)

An. Eh!
Que marmolas ab veu baixa,
no parlis mes entre dens
perque també sentiràs
de las meuas mans el pes.

Ma. Veig que 'm tractas á n á mí
d'un modo molt diferent
à tots als altres companys

An. Lo cual 't probara bé
que tu t'aportas d'un modo
molt dijerent a n'el de ells,
y en ji fes lo que yo 't mano
y que no repliquis mes.

Escena 1o.

Dits, Roy, D. Jermin,
D. Joan.

Roy. Que cridas, Anton, que pasa?
An. Que vols que passi? No res.
Certas faltas de servici
que yo he notat a 'n aquet,
y has arribat a n'al punt
que aqui li estaba dient.

Jer. 'Me devora la impaciencia.

Jo. Encara no passa el temps.

Jer. Tinch pó que 'ls hagi succehit
alguna desgracia.

Jo. Son ells?

No veus un nuvol de pols
al peu d'aquell turonet?

Noy De ho sembla.

Jer. Veig els caballs.

Jo. Si que ho son.

Jer. Gracias à Deu.

Noy. Quinas novas portaran?

An. Ara aviat ho sabrem

Jer. Ja desmontan.

An. (Jem de modo
que aquet no sapiga res.)

Moateu vesten desseguida
per redera del castell
a dú 'ls caballs a la cuadra,
y un cop 'ls hi tinguis, llest
a esperá las mevas ordres
a 'n el teu allotjament.

Ma. (Tornaré a sabé el que pasa.)

An. Au, depressa.

Ja hi vaig.

Ma.

An. Moes.

Jo. Meira á la entrada del poble
cuanta gent 's reuneix.

Noy. Ja he donat ordre ab uns cuants
que continguin á la gent
y 'ns deixin parlá ab sosiego
aquí a 'n el bosch.

Jer. Jill, jill meu!

—En. Pare!

Jo. Enrich!

An. Bravos minyons.
Han adelantat al vent.

Escena 11.

Noy, Anton, Jermin, Joan
Enrich, Losme.

Noy. Que passa?

En. Estich furios.

Jo. Y aixo, Enrich?

Noy. Digas per que.

En. Ara os ho esplicaré:
parlaré en nom de tots dos.

Noy, la comissió arriesgada
que 'ns habiau confiat,
ha tingut un resultat
que té ma ánima exaltada.
Y si pogues se possible
sense pensá en la manera,
pendre una venjansa fiera
yo la pendria terrible.

Noy. Explicat per Deu abiat.
Jer. Cuita, no perdis moment.
Jo. Si, que 'm fas está impacient.
An. Treunos d'aquesta ansietat.
En. No hos diré res del camí
perque l'hem passat molt bé,
lo unich que hos contaré
es lo de Lleyda.

Noy. Sí, sí.

En. Posats los dos en presencia
del comandant general,
que ns ha rebut ab glacial
è insolent indiferencia,
lo plech ha recorregut
ab torva y ficsa mirada,
deixantme la sanch glasada
y à mon cosi conmogut.
De cap à cap l'ha llegit
sense perdrer un moment,
y mirantnos fixament
ab forta veu nos ha dit:
"A vostres pochs anys es deu
que no hos mani fusellá,
pero sense mes tardá

aneusen del devant meu."
Confesso que se m'ha ences
tota la sanch de mas venas:
respiraba à duras penas.
Me'he calmat y he dit despres.
Yo vinch aqui en comisió,
y del plech que os he portat,
à aquells que m'han enviat
tinch que dar contestació.
Veyam dons si la doneu
siga cualsevol que siga,
que el que à una cosa s'obliga
l'ha de cumplir com se deu.
Al escoltar mas rahons
despues de reflexionà,
s'ha posat aixi à parlà.

"Està molt bé, digas dons
que m'he enterat del escrit;
y al célebre cabecilla
que mana aqueixa pandilla
de lladres...

Noy. Això t'ha dit?

En. Que un comandant no respon
sense tenirho de jé
a un bandido aventuré
que està trastornant al mon.
Que si demà dematí
lo poble no ha abandonat
y las armas no ha entregat
al ajuntament de allí,
ab mas tropas hi aniré
à l'hora que menos pensa,

y el poble de Mequinensa
a foch y a sanch paiare! "

Fer. } Jesus!
Jo. }

Roy. Temor no tingueu
que aixo no pot succehi
mentres hi hagi un Deu allí
y allí creguin que hi ha un Deu.
Vesten a Busca en Ramon
y en Benet.
Que 'ls haig de di?

An. Que vinguin al punt aquí.
Roy. Y jo torno ab ells?
An. Sí, Anton.
Roy.

(Ant. Se'n va.)

Jo juro per tots los déus...

Jer. Que l'hi penseu conteita?

Noy. Derreguida hi vull enviá
una comissió dels meus.

Jo. Que lograreu ab aixó?

Noy. Jerli entendre ab ma embaixada
que vull veure cambiada
aquesta mala opinió
que ha formal de mi y ma gent.
De lladre m'ha motejat:
á veure que li he robat
a'n aquet vil insolent.

Escena 12.

Dits, Anton., 2 Oficials.

An. Aquí estem, Noy.

Escolteu:

Noy. han insultat la partida.

An. Disposa de nostra vida.

Noy. Lo que os dire no olvideu.
Aneu a Lleyda al instant,
los tres sense armas ni res
y vos presenteu tots tres
en nom meu al comandant.
Digueuli que yo 'l moteijo
de cobart, de indigne y vil,
que aqui l'espero tranquil,
y que yo el poble no deixo.
Suposat que vol veni,
que yo aqui l'esperaré,
la mehua gent formaré
al camp demá demati.
Però com ni ells ni la tropa

tènen del que para culpa,
no tindriam cap disculpa
si 's derramaba una gota
de sanch de la nostra gent
que ha de ignora' el que ha pasat,
que els dos 'ns hem insultat
y que els dos 'ns entendrém:
que porti armas que la mort
donan ab molts pochs instants
que yo 'n tinch prou ab las mans
per Jerli à trossos el cor.
Y si acàs volguès negá
despues de lo que ha dit ara,
que li escupiré la cara
si yo 'l tinch d'ana' à busca'
Vull disfruta' del plahér

de lliurà al mon de una fiera,
que tracta de tal manera
à aquells que no l'hi han fet re.
-Moarpeu ya. Jo m quedo aqui.
No perdeu ~~ell~~ ni un instant.

(Se 'n van.)

Oh! Comandant, comandant,
tu 't recordaràs de mi!

Fiol.

8. Setiembre.

1er acte
F. D.

El Rey de la Barraqueta

—

Acte 1er.

1872.

—

Acte quart.

-

La vibora y el lleó.

-

La mateixa decoració del primer acte.

Escena 1.

Carmeta.

(llegint una carta.)

"Que si no hi ha cap desgracia,
dimars a entrada de foch
podrà estrenyet en sos brassos
lo teu estimat espos."
Y aixó 's referèix a avuy,
avuy termina mon dol.
Despues de tantas anguias
y disgustos y trastorns
com he pasat ab tant temps
que ha sigut fora lo noy,
voldrá Deu que arribi el dia
que perdi sas ilusions
y no abandoni sa casa
y los trossos del seu cor?

Oh! yo 'l conech ben bé à fondo,
y es tanta sa encegació
y està en ell tan arrelada
la idea que ns pert à tots,
que apesar dels contratemps
que ha sufert sa espedició,
sobrats perque ab un 'altre home
fès pensà de un modo nou,
en el seu genit de ferro
encendrán més la passió
de defensà el seu partit
fins que li costi la mort,
deixant à sos fills la herencia
d'una orfandat sens consol.
Yo avuy l'hi tinch de parlà,
y ha de escoltà mas rahons,

perque parlare el llenguatje
que surt del fondo del cor
y sino a las mehuas llagrimas
y caricias de sos noys
y als consell que yo l'hi doni
segueix demostrantse sort;
que Deu me presti sa ajuda,
virtut y resignació,
per 'na soportant la creu
que tinch de dú en aquet mon.

Escena 2.

Carme Mateu.

Na. (de morro de la escalera.)

Ave Maria.

Car. Qui hi ha'?
(Jesus! Doneume valor!)

Ma. Deu los guart. (Si no 'm coneix
será mes facil da 'l cop.)

Car. (Será somiada la dicha
que esperaba dintre poch?)

Ma. Faria el favor de dirme
si es aquí à casa del Noy?

Car. Aquí es. (Y vuy coneixe
y no puch caure d'ahont.)

Ma. No será à casa?

Car. No hi es,
es fora de població.

Ma. De no cal que m'ho dieu
perque ho sé tant bé com vos.

Car. Dons escuseu la pregunta.

Ma. Y sé que à entrada de forch
ya 's trobarà aquí à sa casa
yo l'hi tinch de parlà un poch
permeteume que l'esperi,
si no hos puch causà destorb.
Car. (Senyo, qui es aquest home?)
Ma. Veig que 'm mira molt y molt.)
Car. Y podria saberse
per quin motiu veniu vos?
Ma. No mes vinch per enportarmel
y tancarlo à la presó.
Car. Hi ha mes desditxas, Deu meu
y mes desastrada sort?
Ma. Té cert asunto pendent,
y ara es la millor ocasió
per sofrì el càstich condigne

à que's va fer acreedor.

Car. Jo no dupto que cumpliu
ab la vostra obligació,
pero tinch que demanarvos
que 'm concediu un favor.
Jo no conech [redacted] lleys causas,
ni saberlas vull tampoch,
que determinan un càstich
pe 'l meu estimat espos;
sols sè que só esposa y mare
que tinch el cor ple de dol,
que una dilatada ausencia
sense cap consolació
m 'ha tingut tot aquest temps
ab un continuo trastorn,
y que cuant de la esperansa

creya entreveurer el sol,
podent tranquils disfrutar
de la familia los goigs,
veniu vos y jeu à trossos
mas somiadas ilusions.

Ma. Fins aquí no veig mestresa
que 'm demaneu cap favor.

Car. Jo volia demanar vos
que abandoneu aquet lloch,
que al entrà à casa no os vegi
que el deixeu una hora o dos
disfrutà tots els cuidados
que l'hi brinda el meu amor
y gosà de las caricias
que anhelan jerli els seus noys.
Despues de ausencia tan llarga,

cuant deu desitjà son cor
disfrutà ditpa tant gran
com altre no n'hi ha en lo mon.
Deixeulo, que yo agrahida
à tant senàlat favor,
à la reina de los cels
pregare sempre per vos,
que os lliuri de la desgracia
que aqui 'ns amenaza à tots.

Ma. Mestressa, això es impossible.

Car. No 'm digueu per Deu aixo
que ab la vostra cruetat
'm feu à trossos el cor;
yo vos ho demanaré
si voleu de genollons,
y à mas suplicas y llàgrimas

no podreu pas ese sort.
No tenir espora y fills
que desitjin vostre amor
ni vos habeu trobat may
en tant trista situació.
Pero tindreu una mare
que serà vostre consol
à la que evitarà voldriau
hasta el mes minim dolor.
Dons bé, per la vostra mare,
per son pur y sant amor,
per lo que mes estimeu
despues de ella en aquet mon,
yo vos prech que 'm concediu
aquet tant petit favor,
y en cambi de ell, demaneume

el preu que os sembli á vos,
quedant vos sempre agrahida
puig vos deure el meu consol.

Ma. (Si 's mira ab detenimént
lo que demana es ben poch:
deixarlo está un parell de horas
y luego... despues de tot,
encara será mes cruel
la sehua separació...
accedeixo: l'hi vendré
aquet senyalat favor.)
Mestressa, las vostras llágrimas
y lo vostre desconsol
y els records de la familia
han enternit lo meu cor
y accedeixo á vostras súplicas:

Yo abandonaré aquet lloch
y aixís podreu tranquil rebre
à vostre estimat espos.

Car. Oh, gracias: que Deu vos doni
una llarga y bona sort.

Ma. Yo falto a'n al meu deber
per se massa generós
y espero que no se'm jassi
una villana traició.
Jo vigilaré la casa
per tots sos cuatre cantons,
pero si intentes la fuga
per algun puesto interior
penseu que puch allotjarli
cuatre balas en el cos,
que yo en dient que fugia

y una firma, ja'n tinch prou.

Car. Aneusen ben descuidat
y això no os doni cap pó
que el que es per la mehua boca
no sabrà que heu vingut vos.

Ma. Confio ab vostra promesa.
(Per mes gran satisfacció,
cuant mes encegat estigui
fent amorosos pretons
à sa esposa y à sos fills,
sens cap consideració
l'arrenco de entre sos brassos
y me l'enduch.) Conque, adios.

Car. Adios y que Deu vos guii.

Ma. (Me guia sols mon furor.)
Penseu ab lo que os he dit.

Car. Aneusen sense cap pó.

Escena 2.

Carme.

Reina dels angels,
verge adorada
que jo venero
ab tota l'ánima;
presteume ajuda,
sequeu mas llágrimas!
Deume energia
que sento 'm falta
per mas desdichas
forta combatre.
Obriu el manto

de vostra gracia,
y un raig llanseune
sobre ma casa.
Deide la cima
de eixa montanya,
mos prechs ohiutne
reina adorada!
Soch dolsa esposa
soch tendre mare,
trista pressento
moltas desgracias
y 'm sento debil
per soportarlas.
La mort endola
ma pobre estancia,
mes si una vichima

es necesaria,
sigui yo sola
la destinada
y quedin lliures
de tal desgracia,
l'espos que adoro
y 'ls fills de l'anima.
Per la amargura
de tantas llàgrimas
com vos llensareu
verge adorada,
jeu que no quedin
mes sense pare
los fills que entrego
à vostra gracia.
Desde la cima

de eixa montanya
mos prechs ohiutna
verge estimada
que vostra ajuda
mès necesaria!

Escena 4.
Dita, Anton.

An. Marieta...
Car. Anton...
An. Silencio.
Car. Que pasa?
An. El roy...
Car. Ahont se troba.
An. Dalt a la sala.

Car. Reina dels angels!
mil voltas gracias!
Jn. Quina alegria
tant dolsa y santa!

Escena 5.
Anton.

Endevant: ja som a casa,
ja altre volta hem arribat
sens haber conseguit res
del que ns varem proposa.
Sempre passa lo mateix:
els que son a las ciutats
dihuen que daran ajuda
a n els que surten al camp,

y mentres aquets s'esposan
a las marxas y combats,
aquells miran la manera
de poguè un premi alcansar
y al arribà la ocasió,
à son compromís faltant,
s'i rendeixen, y el que ho paga
mentrestant ya ho ha pagat.
Ey, per pó no desanimo,
m sab molt greu, jo soch franch,
que en comte de la victoria
haguem tingut desenganys,
pero si un altre vegada
s'i torneu à organisà,
yo per agafà un fusell
estich sempre disposat,

mentres 'm quedi à las venas
l'ultima gota de sanch.
Si avuy dia habem perdut
un altre hora 's guanyará.
Yo, per pó sempre adelante
que no 'm desanimo may.

Escena 6.

Dit, Carmeta, Noy.

Noy. Y com que tot l'Arago
à discreció 's va rendi
no vam teni altre recurs
que retirans tot seguit.

Car. Y tots els que ab tu venian
's tornan à troba aqui?

Roy. Tots estan ya a casa sehua
sense cap temor, tranquils;
sols me falta sapigué
d'uns setse o divuit o vint
que a causa d'un temporal
que 'ns va sorprendre al camí
's varen refugià
alguns pe'ls borcos de pins,
altres varen pujà ab carros
que pasaban per alli,
entre els tals aquell Mateu
que el dia que vam sorti
'l va fica a la partida.

An. Es el que mes he sentit.

Car. En Mateu dius que 's va perdre?

Roy. No l'he vist mes.

Car. (Vet aquí
de que volia conèixe
en aquell mosso.)

An. Per mí
encara que may mes torni,
molt bon vent.

Car. (Anton, sortiu
y vigileu: en Mateu
ha de venir aquesta nit
a agafar al Noy: es un mosso
de la Escuadra.

An. Ay el vil!
No tingueu pó, esteu tranquila.)
Con que Noy, molt santa nit.
Noy. Te'n vas, Anton?
An. Si no vols res

hasta demà dematí.

Noy. Ves de portarme noticias
de tot lo que hagi succehit.

An. Pot sé te'n portare alguna
que t'agradi.

Noy. Que vols dí?

An. No res: es un plan que porto.

Noy. Hasta dema.

An. Dona nit.

Escena 7.

Carmeta, Noy.

Car. Y bé, veus lo que ha pasat
veyam quin profit n'has tret
de anarte a' espos a' la vida

correntne - perills a cents.
Sempre t'ho vaig augurá,
1/2 Oriol. seguissis els meus consells
no deixarias ta casa
per 'na' com un boig corrent
tras de una tonta quimera
que no t'hia de donà res.
Noy. Aquestas observacions
en el estat que 'ns trobem,
per no dirte un 'altre cosa
son cuant menos imprudents.
Car. Es que avuy tens de escoltarme,
que tinch el cor ple de fel
y se m 'acaban las forsas
qu 'he anat gastant ja 'tant temps.
Jo vull que a' mi 'm despreciis,

vull que no escoltis ma veu,
y que de mi 'n prescindeixis
com si no hi fos, lo mateix.
Ya sé que l'amor d'espos
no té entrada en lo cor teu,
pero per ma boca 't parla
la veu dels nostres fillets
y si es tímida la dona
que vol portarse com deu
acatant la voluntat
del marit que deu al cel,
la mare s'alsa valenta
y l'hi presta forsas Deu,
la mare ya no suplica,
la mare, Noy, ecsigeix.
Noy. Y ab tantas y tals paraulas,

digas, ~~calme~~ noya, que pretens?

Car. Pretench que mes no abandonis
de pare el sagrat deber,
que antes 'te deus à tos fills
que à ~~ta propia~~ tava patria 't deus.
Deixa ya aquestas cuestions
de politica, perque
à tu lo mateix t'importa
que mani un o altre gobern.
Enhorabona que tinguis
ocupat ton pensament
per la opinio que 't domina
y que per seguirla 't pers,
mes guardala y no t'exposis
à pagarla à tant car preu.
L'home libre, poder libre,

mes no el que està compromes,
que ell mateix s'ha esclavisat
al unirse á un altre ser.
Quina herencia deixarás
demá als teus pobres fillets
si alguna bala enemiga
en un camp te deixa estés?
Ton pare ha mort per la patria
es l'unich que yo 'ls dire,
pero si acás la miseria
donarlos pá m'impideix,
malahirán ta memoria,
ton abandono cruel.

Hoy Es que l'horror d'aquet cuadro
que ab maternal interes
presentas devant mos ulls

per conmoure lo pit meu,
no pot ser que succeheixi,
no, ~~Carme~~ Maria, no, no pot ser.
Car: Y no es millo que l'eviti
cuant encara hi eis à temps?
No es trist que per las ideas
que vols sustentà à tot preu
perdis ta vida, y 'ls deixis
sens mes amparo que Deu!
Creume Noy, tu ya has jet prou,
ya has sufert prou contratemps,
deixa dons ara á n'als altres
que jassin lo que han de ser.
Abandona aquet partit
que 't costa penas tant cruels...
Noy. Que dius ~~Carme~~ Noya! abans la mort

se 'm mostri per tot arreu
que pugui dirse un sol punt
que jo he estat inconsecuent.
Demanam la meva vida,
que ab la terra 's junti el cel,
demana que el mar s 'asequi,
que pari el curs l 'Univers,
que jo deixi de estimarte
sent la meytat de mon ser,
y tot això es mes possible
que jo deixa el partit meu.
Car. Y encara diu que m 'estima!
No diguis això, cruel,
que si algo m 'estimesis
faries cas de mos precs,
a 'ton be y a 'ton descans

dirigits unicament.
Mes ya que en ton cor no fan
cap mella los meus consells,
ja que ta espona y tos fills
te son casi indiferents,
y la patria prefereixes
à sas llastimeras veus,
sigas màrtir de la patria,
no temis que torni mes
à parlarte de un asunto
que tu miras ab menys preu.
Ya sé que m'haig de fé compte
que s'ha mort el marit meu
y que ya no tenen pare
los fills que 'm va donà el cel.
Soy. ~~Carmeta~~ Marieta, parlas de un modo—

Car. Parlo com sento, Vicens,
el meu cor m'ho vaticina
y sempre m'ha estat fidel;
t'auguro un fi desastrós
m'ho diu una oculta veu
que en el fondo del meu pit
batalla continuament.
Desetxa ideas tant tristas.

Voy.

Car. (Si jes un miracle Deu.)
Joch à dalt.

Voy.

Avíat pujo.

Car. (Vindrà ò no vindrá en Mateu?)

Escena 8.

Voy.

Pobre dona! Sa ventura
trossejo sense pietat
donantli, en lloch de ternura,
condol, intranquilitat,
llàgrimas y desventura.
Ella veu sas ilusions
esfullades per lo vent
de mas ardentas passions
y creu ferme inconsecuent
ab sas sensatas rahons.
Mes s'estrella son poder
en una forta muralla
de honrades y de deber
que à son capritxo avasalla
familia, consols, plaher,
y tot l'opulent tresor

de aflicions que mataré
en lo fondo del meu cor,
que estant de amor patri ple
no hi cap pas cap altre amor.

DISSAU

Escena 9.

Dit. Moateu.

Ma. Ab llicencia.
Qui demana?
Noy.
Ma. Bona nit.
Que Deu vos guart.
Noy. Que voliau?
Ma. Poca cosa.
Ns haurem entes aviat
si os ficseu ab mon vestit.

Nōy. Això està tant foscb... Ah!
sou un mosso de la Escuadra.

Ma. El mateix, just y cabal.

Nōy. Y à que veniu à ma casa?

Ma. Ya os ho podriau pensá,
à que tinch de venī jo
si no fos per agafaus?

Nōy. Y quin motiu...?

Ma. Repaseu
vostra memoria un instant
y si no os es infidel
ella mateixa os dirá
si l'insult que en Mequinenza
enviareu al comandant
de la guarnicio de Lleyda
es motiu prou y sobrat

perque paseu à presiri
una dotzenota de anys.

Noy. Me sembla que vull coneixe
vostra veu, pero no caich...

Ma. No os recordeu d'en Mateu
que l'any pasat vá ingresá
en las forsas que manabau
per lográ la llibertat?

Noy. Tu en Mateu!
El mateix soch.

Ma. Y aquet destino...

Noy. Es ben clá,

Ma. veyent que nó daba fruit
aixó de ser lliberal
y com que el bando contrari
es el que té de guanyá,

yo soch de la majoria
y ahont dónan mes, allà vaig.

Nay. Y tu vens per agafarme?

Ma. Ya os ho he dit.

Nay. Molt be' està.
Y quin nom li donas tu
à ton vil modo de obra'?

Ma. Ab el respecte degut
fins ara vos he parlat,
yo no os falto, no 'm falteu,
parlem poch à poch y à pams.

Nay. Si es que semblant procedi
no me 'l puch treure del cap,
y hasta crech que es imposible
que Deu pugui autorisá
que en aquet mon se sustentin

unas vivoras semblants.
No pensas que pot costarte
la mort ton modo de obrá:
No acaricias lo fusell
que 'm creuria com tu baix
si 'm cruseis pe'l pensament
sols la idea de matart,
perque mas mans no s'embrutan
ab tant vil y baixa sanch.
No soch yo. Es la providencia
la que á tu t'ha de matá
entre amarchs remordiments
que ta vida acabarán.
Tu m'has rendit vasallatje,
tu has menjat de lo meu pa;
tu vens ara á perseguirme

revestit de autoritat,
y aquet serà el fiblo etern
que ton cor consumirà
si es que Deu ha donat cor
al reptil que tinch devant.

Ma. No tolero mes insults,
veyeu si esteu disposat.—

Noy. Ho estich sempre, pero escolta:
al que.t' envia diràs
que sa infame y vil conducta
digne càstich trobarà,
perque ell mateix m'autoritza
d'un modo o altre venjam,
y pues no vé cara à cara
com jo 'l vaig desafià
à dam compte del dicteris

ab que va calificam,
y usa de un modo tan rui
del mando y la autoritat,
que repeteixo lo dit:
que yo el tinch per un cobart
y que pregui a Deu que l'tregui
per sempre del meu devant,
que si una sola vegada
j'hi arribaba a presenta,
jo ahont jo, que jo li juro
que a de morir a mas mans
y d'aixo que os dich per ell
preneuxen una gran part,
perque es molt facil que os pari
lo que a n'ell li pasara,
Ma. Tot aixo es conversacio:

per ara anem endevant
y disposeus a seguirme
si es que ya haveu acabat.

Noy. Disposi estich.

Ma. (Treu cordas.)

Dons alante,
vaig a lligarvos las mans...

Noy. Lligarme a mi, y perque?
Soch tal volta un criminal?

Ma. Es per pura precaució

Noy. Dons no ho conseguirà ~~mai~~ pas.

Ma. Jo os dich que m'heu de obehi-

Noy. Dons busca el medi; veyam
si tens suficient valor
per tas cordas enllassa.

Ma. Ja 'm canso de tants romansos:

o üs deixeu lligà las mans
o aquí dins mateix de casa
os jaig a trossos el cap.

(li encara el fusell.)

Escena 10.

Dits, Anton.

(que rapidament tira a terra
a Mateu y prenentli l'arma
li apunta al pit.

An. Això no, mentres yo visqui.
Quiet, o jaig un disbarat.

Noy. Anton!

An. Deixam je a mi
Es tu aquell bon lliberal?

Si yo ja m'ho figuraba,
si vaig dí que erats tarat.
Pero ara que ha arribat l'hora
totau las van à pagá.
Que intentau fé?

Noy.

An. No res, Noy,
deixarlo a'n aquí clavat.

Noy. Ans me mataràs à mí.
Apartat.- Que t'he manat?

An. Si que el pillo...-
Deixau corre.

Noy.

An. Pero yo-

Noy. Tot es en vá
Ha vingut per emportarsem
y cumplirà son manat.

An. Y t'entregas voluntari

à mercè dels teus tirans?
Això si que no ho admeto.
Una lluyta s'ha empenyat
y el que 'n surti victorios
las ordres tè de dictá.

Ma. Vosaltres sou els valents
'ls nobles, 'ls braus, els grans,
y veniu à traició
per redera com cobarts
à pendrem l'arma dels dits
sens gosar à presentaus?

Noy. Insolent!

Ar. Tu no t'irritis.
Y es hassanya amenassá
en aquel que se't entrega
y que 's troba desarmat".

Vegs de no obrí mei la boca
que t'ficai mei en el fauch.
Pero no perdem el temps
y escolta el que tinch peniat.
O fuges are mateix
y't posas à bon resguart,
donante yo la paraula
de no fe'à n aquet cap mal,
ò cumpreixo lo desitj
de pegarli un tiro al cap
per mei que tu despues digas
que he fet un asesinat,
y mort ton perseguidó
veyam si t'entregaràs.
- ~~Carmeta~~ Marieta!
Calla.
Roy.

An. Marieta? ~~Carmeta~~!

Escena 11.

Dits, Carmeta (ab llum.)

Car. Dot ho he sentit, endevant.
No fugis, corre a la mort
entregat sens vacilà...
Roy. Calla, ~~Carmeta~~ Marieta.
Car. No callo
que aixo ya es temeritat.
Per tos fills, per mon amor,
per la verge, per Deu sant.
An. No ho pensis mes, o dispare
y respons dels resultats.
Roy. Si, m'amagaré uns cuants dias,

pero será per tornà
y empendre ab molt mes ardor
lo que estaba comensat.

Car. Per la mina, cuita.

An. Ves
que yo ya 't vindré à busca,
y en sent la ocasió oportuna
tornarém à sortí al camp.

(Matem intenta fugí.)

Ey, tu, no 't belluguis gens
ó dono gust à la ma.

(en caranthi 'l fuell.)

Noy. Pensa bé ab lo que t'he dit
y afegeix à mos tirans
que prompte arribará el dia
per ma patria desitjat.

y que en mitj de las dedichas
que volen ferme passa
encara tinch en mon pit
que llateix noble y lleal
un mori à la tirania
y un viva à la ~~llibertat~~ Federal!

Fiol.

8. Setiembre.

نزهتنامه

El Roy de la barraqueta

(2ª part.)

814-

Acte 1.

-

1873

-HIS-

El Noy de la Barraqueta

(2ª. part.)

1873.

Personas.

-

Maria.

Rosa

Noy

Anton

Ramon

Andreu.

Mateu. - Comparsas. -

Acte Primer.

-

La escena mateixa que en lo ultim acte de la primera part. = Comensa al demati.

Escena I.

Ramon Roseta.

Ram. Es ponible?

Ro. Y tant possible

que no ho podia ser mei.

Cada volta que mirava

passá per casa 'l carté

y 'm deya: "Avuy si, Roseta,

que no t'ha escrit lo promes;"

per mes que jo demostraba

que m'era ái mi indiferent,

sentia aqui dins tal pena

que de voltas, bé ho sab Deu,

dubtava del teu carinyo

per mei que tu 'm dius qu'es fiel.

Ram. Com podia jo olvidarte,

si eh la mitat del cor meu!

Cada volta que 'l Roy deya,

allá á Franza: "Avuy maryem"

Jo pensaba: / dins pochs dias
á ~~la~~ la Rosa abrassaré.
Que de coras vuy contarli,
'm deya jo á mi mateix.
Pero si! el dia arribava
y el Roy ya no 'ns deya res.
D'aquest modo tres semanas
van passà. Ja van se cruels!
Sempre en la Rosa pensant
de dia y nit!

Ro. Ramonet!

Ram. Deixa, Rosa, que t'expliqui
lo que 'm dicta 'l pensament.
L meu amor per tu, Rosa,
no pot ser ja mes inmens,
y va neixer desde un dia

que jamay l'olvidaré.
Las accions que tu tens fétas
per salvá al Roy; l'interés
que en pró d'ell has demostrat
cuant ha sigut convenient,
las mil y una vegadas
que tu de'ls perills l'has tret
van fé que'l meu cor, Roseta,
tant per tu s'interessés,
que'm torno boig d'alegria
cuant al meu costat 't veig.

Ro. Y que felissa que'm conto!

Ram Me'enganyas!

Ro. No, Ramonet!
t'ho juro!

Ram. No cal que juris.

per que de veras t'crech.

-Mes parlem d'una altre cosa.

'Ls partes?

Ro. Aqui 'n tinch tres.

Riam. Que diuhen?

Ro. Cuasi be tots
venen a di lo mateix.
Notician com 'l poble
cansat está del Gobern
y que ab ansia esperan l'hora
de que 'l Noy alsi la veu
per a juntarse y combatre
als qu'esclaus nos volen fe!

-Tot aixo es lo que diuhen
'ls partes de 'ls Comites.

Riam. De segui que cuant 'l Noy

ho llegeiví, tindrá sed
de torna á empendra la lutxa
ab mes vigor y mes fé
Oh! si antes enhorabona
del desterro que 'm sufert
haguessin dit com jan ara
'ls que lliures volan sé:
"Conteu ab nostra companya
y tots junts esterminem
aquesta rassa malvada
qu'ab crueltat nos oprimeix,"
altra fóra la ventura
de nostra Espanya!

Ro. Es cert.

Ram. Altres fóran nostres fueros!
altres fóran nostres drets!

No viuriam com fins ara
subjectats per un Gobern
que fins l'aire que's tant llibre
respirà 'l no'ns concedeix.
-Mes jo 't parlo à tu, Noreta,
com si à un politich parlés.
Ro. Que dius, Ramon, Per ventura
no vuy si libre també?
Per ventura no desitjo
lo que vosaltres voleu?
No arriba 'l meu patriotisme,
si d'ell habeu menester,
fins á anar per las montanyas
y pe'ls boscos y deserts,
y sufrí com feu vosaltres
sens vacilar un moment.

Al meu cor, sols dos passions
abriga, l'una tu ets;
l'altra, la patria adorada
que abatuda avuy mirem.
Y si 'm diguessin: Roseta!
la llibertat que pretens,
y qu'avuy tenim perduda,
pot salvarla un esfors teu,
resignante pera sempre
à olvidar lo teu promés,
que per mi, tal sacrifici
seria lo mes inmens
à fe de Roseta 't juro...

Ram. Qué faries?

(ab ansia.)

Ro.

(Se atreveix.)

No!.. no ho sé!

(ab arranque.)

Perque si à la patria estimo
crech que à tu t'estimo mes.

Ram. Las tevas paraulas, Nora,
y ls elevats pensaments
que en favor de nostra causa
abrigas, tén per molt cert
que fan que de dia en dia
't desitji per muller.

Ro. Es de veras?

Ram. Pots dubtarho?

Ro. Com que tu has dubtat primé
del meu carinyo, no estranyis
que pretengui fé 'l mateix.

Ram. Ay, Noreta! Al teu costat...

Ro. Calla, Ramon, que vé gent.

Ram. Qui será?

Ro. Es la Marieta!

Ram. Si? - Maria!

(acortantse á la porta y cridantla

ab alegria.)

Ma. (sensa sabé lo que li pasa)

Ramonet!

Escena 2.

Dits, Maria.

Ma. Y 'l Noy?

(ab anyia.)

Ram. No tingueu pena,

perque está molt guapo y bo!

y cuant desde la finestra
veyeu que passi l'Anton,
fentli una petita senya
desde aqui ab lo mocadó
vindrá en alas del desitj,
á vostres brassos 'l Noy.

Ma. Pues vaig á fer-la.

(s'dirigeix á la finestra)

Ram. (subjectantla.)
Maria,
no per Deu, la faré jo.

Ma. Mes, á que ve tant misteri?

Ram. No es mal prendre precaucions.
L'Anton y jo, á explorar
'l terreno hem vingut sols
mentres qu'ahí á Barcelona

ab uns cuants vam deixá al Roy.
Veyent qu'estaba animada
la gent de la població
y que mostraban desitjos
de volerlo abraçá tots,
ahí á la nit, ab un parte
que'l vá fé porá l'Anton,
li deyam qu'avuy vinguès
sensa abrigá cap temor.
Homens, donas, xichs y grans
invadeixen l'Estació;
esperan que'l trén arribi
per victorejar al Roy.
Pero com que á mi m'agrada
sempre en tot ser previsor,
he dit á n'als meus companys,

A ja casa me n vaig jo,
no fos cas d'una emboscada
que 'ns causés algun trastorn.
Dit y fet: me 'n vinch aquí,
la Roseta 'm diu que no
hi ha novedat: parlo un rato
ab ella del nostre amor,
y ab alegria estremada
veig que de dins surtiu vos,
y com comprench l'impaciencia
qu'haveu de passá pe'l noy,
y veig també al mateix temps
qu'estem libres de traidors,
no espero fins vos cap senyá,
á buscarlos corro jo.

(S'dirigeix al foro.)

Ma. Cuyta, Ramon!

Ro. No 't deturis.

Ram. Ni tampoch tardo...

Ro. L'Anton!

(veyentlo entrà pe'l foro.)

Escena 2.

Dits, Anton.

An. Rosa! Maria!

(abrassantlo.)

Ram. Que passa?

(ab ansia.)

Ma. Y'l Noy?

(ab delir.)

An. El Noy vè trempat.

Ro. Y vos?

An. Y yo molt rendit.

Ro. Y 'ls demés?

An. Aixi, tant... tant...

Ma. Ahont son ara?

An. A la Estació.

Ma. No venen?

(al anna.)

An. Ja van pujant.

Ma. No 's veuhen.

(à la finestra.)

An. Preneu paciencia.

Ram. Y está 'l noble?

An. Entusiasmat.

Ma. No hi hamés, jo vaig...

(dirigintse al foro.)

Ro. (detenint-la.)

Maria!

An. Si à ell no podreu arribà!
Com que tanta gent reunida
no l'habia vista may.
Y quins crits! quina algatzara!
Dóna gust 'l contemplá
com cridan y se 'l disputan
per anar al seu costat.
Tant los homens com las donas,
deide 'l mes pich al mes gran
li demostran un aprecio
qu'es digna de sé admirat!
L'un li dóna una abrassada
l'altre li apreta la má!
y vingan petons d'aqui...—

'ls homes sols, anem clars,
no tingueu celos, Meària,
que las donas no hàn besat.

Ro. 'Qu'ets plaga!

An. (à Nora.)
Bé. - Com he dit,
donas, homes, xichs y grans,
fóra facil que 's pensès
qu'ellas tambè...

(imitant un petó.)
Ram. Bé, endevant.

An. Pues si... Ymposible que 'l Noy
lo d'avuy puguí olvidar
Bé es vritat qu'ab or no pagan
los disgustos qu'ha passat,
pero amigo! la rebuda

es digna de sons treballs.
Cuant jo me'n vagi a la gloria
no crech tenirla tan gran.

Na. Cuant tardan!

(a la finestra)

Ram. La gloria dius!
Que ja sabs si hi aniràs!

An. Y dos home ahont vols que vagi?

Ro. Com hi ha infern...

(al sorna.)

An. Y qu'es cas!
L'infern s'ha fet pe'ls carlistas
y el cel pe'ls republicans.
Home, no'n caldria d'altre
qu'estessim tots barrejats!

Ro. Ja se sent la griteria.

(desde la finestra.)

Ma. Jo me 'n vaig fins al portal.

(se 'n vá corrent f.a dreta.)

Escena 4.

Roseta, Ramon, Anton.

An. Ay, Ramon, si ara l'armavam...

Ram. No crech pas que tardem molt,
perque 'ls partes que la Nosa
m'ha donat ara ja poch
son iguals á los que 'á Fransa
cada punt rebia 'l Noy.

An. Y que diuhen?

Ram. Que 's disposan
á secundarnos en tot.

An. Mentres no fassin com antes...

Ram. No serà si Deu ho vol.
Ademés, que tu recordas
que faltaban municions,
y las armas tan escasas,
que francament, al seu lloch
lo mateix hauriàs fet
tu...

An. Jamay!

Ram. Jo tampoch,
pero es per la amistat
que 'ls dos professem al Noy.

An. Jo, al seu costat sense armas
'm defenso com un lleó,
si no tiros, mossegadas,
jo no m'intenech de rahons.

Nam. Bé, pero tu deus compendre...

An. Ramonet, si t'entench prou.
Ara será un 'altre cosa.
Cuant 'l Roy tregui 'l cano
que li vá dá en Garibaldi
com á prenda de recort
y comensi á tirá bombas
de las de nova invencio
estich cert que l'enemich
dirá: Es vostre! Da'n tinch prou.

Nam. No hem perdut en el desterro
'l temps en vá.

An. Res d'aixó!
al contrari. Hem tornat mestres.
Si no hi há com corra mon
per aprendre coras novas.

Vaya unas bombas, Senyó!

Ram. Ja son bonas.

An. Si son bonas?

Per fé mal, molt bonas son.

Ram. Bombas de má que se'n diuhen.

An. De mans y de peus y tot.
Si ab una bomba d'aquellas
's pot destruï mitj mon.

Ram. Que se n'ha anat la Maria?

Ro. Ha sortit ara já poch.

An. Y tu, Rosa, com 't trobas?
Encara tens el valor
que demostrabas abans
cuant parlabam d'aquest joch?

Ro. Bah! y renego de si dona
cuant de guerra 's parla, Anton,

perque no puch com vosaltres
empunyà un arma y fe foch.
Jo que sento per la guerra
una forta inclinacio,
y ni 'l brunzi de las balas,
ni l'estruendo de'ls canons,
ni 'l trepar per las montanyas
m' infundirian temor,
no hu puch fé perque so dona
y estem privadas de tot!
Cuant hi ha dona, que cap home
la guanya en forsa y valor.
Ay! Si ab conta de fandillas
portaba jo pantalons,
't jaro à fé de Noreta,
que, o bé perdria 'l meu nom

; República tindriam
ai pesar de tot lo mon.

An. Bravo, Nora! aixis m'agrada!
Abraçam.

(vá a abraçarla.)

Ram. (interceptantlo.)
Ep! tu, Anton!
Preu per preu, faig lo que feya
l'Apotecari de Obt.

(para per devant d'Anto y abraça
a Nora.)

An. No es igual, pero s'hi asembla
No. Calla, que sento rumor.

(se'n vá al fons.)

Ram. Vols di?
No. Ja pujan l'escala.

An. Surtim a rebre'ls Ramon.

Na. Si cuasi son dintre.

Veu. (dintre.)

Viva!

Roy. (surtint.)

Gracias; mil gracias minyons.

Escena 5.

Roy, Anton, Ramon Andreu
Maria, Rosa y Comparsas.

Na. Martí!

(abrasantlo.)

Roy. Esposa adorada!

Ro. Y jo!

(otrintli la traucon.)

Noy. (abrassantla.)

Roseta!

Ro. (ab entusiasme.)

Apreteu!

Ant. (ap. à Ramon.)

Y dos, ara! Preu per preu
veig que'l Noy la té abrassada.

Ram. No comprens qu'es d'alegria
aquest abraç?

Ant. Jo't dire',
es que'l meu ho era també.

Ram. Si ha estat broma!

Ant. Jo diria!

And. Ja'l tenim.

(à Maria, pe'l Noy.)

Ma. Be n'era hora.

And. Ara entraràn nous perills.
Noy Deixeu qu'abrassi als meus fills.

(Entra 1ª pta esquerra ab la Maria)

Ro. (contemplantlo com se'n vàl)
D'alegria cuasi plora.

Escena 6.

Rosa, Anton, Ramon, Andreu
y comparsas.

Ant. Es un home com n'hi ha pocha!
tè unas ideas...
De sant.

Ram.

And. Uns pensament...
Y unas bombas!

Ant.

Ram. No t'ho pots treure del cap.

Cuasi bé no pasia dia
que no t'ho xentí contà.

And. Y que xon?

Ant. Uns globulillos
que curan cualsevol mal.

And. Ah! ja hi caich. Si pe'l camí
m'ho venia 'l Roy contant.

Ant. Pot sé tambe t'haurá dit
lo de Fransa?

And. No ha parlat...

Ant. No?

And. De Fransa no ha dit res.

Ant. Pues, noys, es lo mes salat.

Ram. Contau, Anton, si 't recorda.

Ant. Vaya! ab tots los seus detalls.

Ram. Y tambe allo de la mosca.

Ant. Home, allò es lo principal.

-Figureus, pues; que à Marsella
lo que conto vai passá.
Una tarde, 'l Roy y jo
despreis d'habe ben dinat
entrarem à un Café
molt satisfets y trempats,
y despreis que 'ns vān servi
lo que 'l Roy vá demaná
s'assenta à la nostra taula
un Polisson bastan alt,
de cara un poch estantissa,
ulls petits, y de gros nas,
una boca com un cove
y unas orellas de pam;
de manera, que semblava

Jét exprés per espantá.
Al cap d'un rato de veure
qu'estabam 'ls dos callats
va volé trabá conversa
ab lo Roy; y 'ls dos parlant
un francés que s'assemblava
cuasi bé 'n el catalá,
vàn fé que poguès entendre
la conversa, aixís, per alt.
Despres d'altres tonteria
parlaren de Llibertat,
pitig es sapiguet que 'l sastre
sols de panyos sab parlá.
'L polisson, per desgracia,
va tení un hora fatal
perque va dí: "Si per sort

jo arribava a goberna,
al Roy de la Barraqueta
juellaba sens tardar."
Al sentirlo, jo que 'm giro
y ab 'l Roy quedem mirants,
mes vaig conexpa ab la vista
qu'ho passaria molt mal.
"Pues senyor, - 'l Roy li deya:-
Y perqué? Es criminal?"
y 'l polisson sens saberho,
pobret, s'anaba enfangant,
y deya: "Y sí! Es un tunante,
que lo que vol es medra."
And. Ah, caramba!
Ant. "Y ja os ho dich,
si per sort queya a mas mans

de segú no s'escapaba
com d'Espanya i va escapá."
_Amigo! 'L crōy que s'aixeca,
y pe'l coll aixi agafat,
'l va treura de la taula
y va dirli en catala:
"Al Roy de la Barraqueta
es al que tens al devant,
a veure si tens valor
per fé lo qu'ara has contat."
Ro. Bravo!
Ant. El frances: "Pardon!"
esclamaba á cada pas;
y 'l Roy donantli una empenta,
va fé qu'anēs á pará
á dessota de la taula

qu' antes estabam sentats.
Per supuesto, tots 'ls trastos
y botellas van trencá
y 'l licor que regalava
junt ab trossos de cristall,
anaba à parà à la boca
del polisson desditpat.
L'amo corre, 'ls mossos cridan,
s'enteran de lo que hi hà,
nosaltres piquem espuela
y aquell pobre vam deixá
à dessota de la taula
que antes estabam sentats
que 'n los licors y el sucre,
aigua y café barrejat
que va caure sobre d'ell

ab una pluija abundant
vá fé que cubert de moscas
quedès dels peus fins al cap.
Y ara tota la quitxalla
pe'ls carrers li van cridant:
"Moorca noy! si ara m'agafas!
Moorca! no m'agafarás!
y Moorca va y Moorca vé,
nom de Moorca li ha quedat.

Tots. Ja, ja!

And. Va se ocurrencia!

Ram. Calleu

qu'ara vé.

Escena 7.

Dits, Noy.

And. (abraçant-lo.)

Bravo, Noy!

Noy. Que passa?

And. Res, una bassanya
qu'ara ns ha contat l'Anton.

Ant. Allo del polisson Moorca.

Noy. Tu com sempre, tabalot!

Ram. 'T vols enterà de'ls partes?

Noy. Si sé lo que diuhen tots
perque ahi à Barcelona
vaig parlà ab ells un poch.
Ara lo que jé es precis,
si 'm voleu seguí, minyons,
es deixá las vostras casas
arreglades, per si fos

que demá, o avuy mateix
abandonessim eix lloch.
Que el triunfo es per nosaltres
no m queda gens de temor!
ademés de lo que porto
jo de Fransa, que no es poch,
també tinch qui m proporciona
molts fusells y municions.

(ap à Ramon.)

Tu, Ramon, cuida de ls nostres
y vigila, perque jo
juraria que à la colla
hi tenim algun traidó.

Ra. Qui es?

Roy. Aixó no ho diré.

Ra. Es que molt prompte la mort

'ns lliraria de un home
que 'ns pot fe matar a tots.

Roy. Es que si 'l que son sospetpas
realitat veya que fós
creu que no s'escaparia
de las mevas mans. Anton!
tu aniràs a Barcelona
a portà un parte.

Ant. Com no!
Al infern si 'm dius que vagi
'm tiro entre mitj del foch.

Roy. Ay companys, si 'ls que m rodejan
fossin com vosaltres tots.

Ro. (à la finestra.)
Roy! dos mossos de la escuadra
s'han parat aquí al canto.

Ra. Que dius?

Ro. L'un es en Moateu.

Ant. Com! qu'has dit! Mol llamps y trons!
Deixa que vagi...

Ra. (detenintlo.)
Cuidado!

Ro. Cuiteu! Amagueusse, Noy.

Noy. Si ara per re 'ls tinch que tema.

Ra. Ten prudencia!

(al Noy.)
Aneusen tots,

Noy. que si acai aqui venian...

Ro. Amagueusse per favor!

Ant. Adios, pues.

(donant la ma' al Noy.)
Cuant sigui l'hora...

Noy.

And. Sabem nostra obligació.

Ra. Si us preguntan...

(a Andreu.)

And. Deixau corra!

Ant. Y 'l parte?

(al Roy.)

Roy. Aquí 'l tens, Anton.

-Molta reserva.

(als companys.)

Ro. Deu pressa!

(al Roy.)

Ra. Serenitat!

(als Companys.)

Ant. Roys, valor!

(id.)

Roy. Jo me 'n vaig.

Ra. Vés, que jo m'quedo.

Roy. Adeu!

(à Andreu.)

And. Adios!

Rob. Adios.

Ro. (al Roy.)

Si per cas, per la taulada.

Roy. Descuida no tinguis pò.

(se'n vá el Roy 1ª porta esquerra y los demés 2ª dreta.)

Ro. Tanca la porta.

(à Ramon.)

Ra. No, Nora.

Ro.. Tanca 't dich!

(ab energia.)

Ra. Ja que tu ho vols...

(tanca)

Ro. Ara que vinguin cuant vulguin
que no trobaràn al Roy.

(Telò ràpit.)

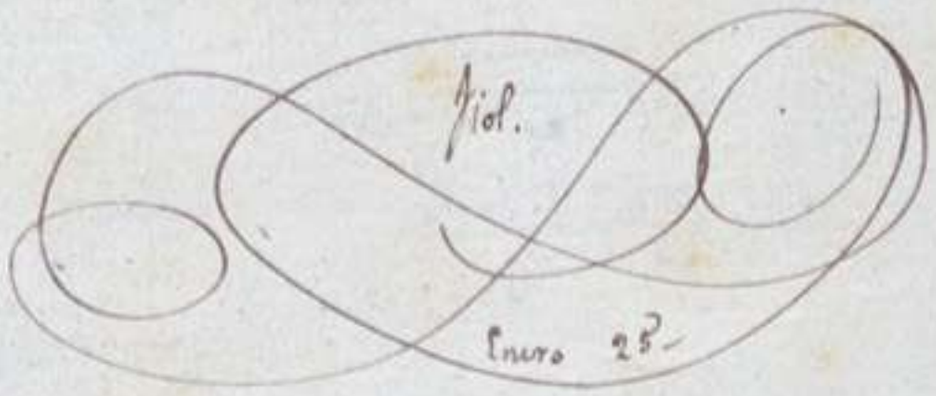

El Noy de la Barraqueta.

(2ª part.)

Acte 2.

—

— 1879. —

Acte segon.

El teatro represenla un plà
prop la estació de Martorell.
A un cortat fatxada de una
casa de menjar. El telò del
foro à la cuarta caixa, detràs
de dit telò un monte practi-
cable que à son temps serveix.
_Son las nou y mitja del de-
matí.

Escena 1.

Anton, Andreu, Comparsas.

And. Vamos, qu'està de desgracia.

Ant. Encara tu no ho sapis prou.
Creume, Andreu, desde Marsella
el carro và com Deu vol.

And. Que và passà?

Ant. Fiolera!
Allà dalt com à recort
li và dona en Garibaldi...

And. Si, unas bombas...

Ant. De mistó!
Tu ho sabias?

And. Si m'ho has dit
lo menos cuatre cents cops
Ant. Doncha esperat, que no sabs
d'aquest cuento lo pitjor.
-En Pau Renin, carreté,
lliberal y amich del Roy,
jou qui portá á Barcelona
ab son carro y molt valor
desde Marsella, las bombas
que á Orsini van donar nom.
Escriguí desde alla á Fransa
una carta estensa 'l Roy
dirijida al President
del Comité, dihentli com
y de quina manera
ho debian jerho tot.

El "sant y senya" era facil,
's reduhia tants sols
a' surti fora 'l Portal
a rebrer lo conductor
que debia anà sens vara
segons li digué lo Roy,
y que cuant vejés un home
que 'es dirigis a' son lloch
portantne una en la mà
y li diguès: "Para un poch,
ja que veig que no téns vara
una vara 't dono jo,"
tot seguit debia pendrerla
y posarse 'ls dos d'acort.
-Pero vá pica l'espia,
ho sab el Gobernadó,

y mána la tropa armada
y 'ls esguerra tot lo joch.

- And. Y es vá perdre la curenya?
Ant. Y las bombas sobre tot.
Creume, Andreu, que las somio.
And. Y en Moarti?
Ant. Ara vè 'l bó.
_El President, per supuesto,
al instant escrigué al Roy.
Jo 'm creya que del disgust
se 'ns anava à torna boig.
And. Y que va fé?
Ant. Va resoldre
embarcarse ab un Vapor
disfrassat de marinè
y ab lo nom de Ramon Por.

Al arribà à Barcelona,
uns cuants lliberals de cor
van dirli que 'l General
tractaba de jerli por:
Ell que ji? Jora disfressa;
es va vestì de jenyo
y cap à la capitania
'j dirigeix ab valor.
Al veure l' diu que và dirli
'l General: "No entench jo,
sabent qu' aquí perillabau,
com heu tingut tal tession
de venì à esposà la vida."
Y li và contestà 'l Noy:
"Disposat estich à perdrerla
si ella salva à la Nació."

And. Bena dit!

Ant. Ab la boca oberta
va quedá, y dins de poch
jentli veure los perills
y jentli reconvencions,
va donarli de paraula
salvo conducto. Pero
com que sempre la desgracia
va rodejan en l'Roy
ella va fé qu'als dos dias
una ordre superior
no relleves per desgracia
al General...

And. Mala sort!

Ant. Y com que l'indult no consta
ni en llibres ni paperots,

s'han valgut d'aquest pretext
per venir a agafar al Roy.

• Mes si ell dona la resposta
conforme la espero jo
dintre poch t'veuràs libre
o bé jo perdré 'l meu nom.

Escena 2.

Anton, Andreu, Noreta.

And. Calla, que veig la Noreta
molt afligida.

Ant. (à Nora.)
Que hi ha?

Ro. Ymposible!

And. Parla!

Ant. Cuyta!

Ro. No vol que 's derrami sanch,
pero ha dit que de tots modos
als mossos entretindrá
a fi de que avuy no pugan
a Barcelona portarl:
y si guanya un dia, es fail
que projecti algun nou plan
per salvarse; mes no vol
ni podrá consentí may
que per salvar ell sa vida
la perdin 'ls seus companys.

Ant. La vida! De que 'm serveix
si perdo al meu Capitá?

Ro. Y anyadeix, que si sa estrella
li diu que ha arribat l'instant

de que entregui sa ecsistencia,
que molt content la dará
seguint la noble conducta
de Padilla y altres braus;
puig diu que té per molta honra
morí per la llibertat.

Ant. Sempre noble!

And. Quina llástima!

Ant. Es un héroe!

Ro. Desgraciat!

'L pobre mostra firmesa,
mes es veu en son semblant
que va perdent la salut
ab una rapidés tal
que si aixó dura, es molt facil
que no ho puga soportá.

(per Rosa.)

Ra. Val mes
que 'l convent de Montserrat.
No coneix may cap perill!
Té un cor lo mes noble y gran
qu'hagis vist may en ta vida!

Ant. Per yo' tu l'estimas tant,

Ra. Y com no, si veig qu'aprecia
tant com jo a n'al meu company.
Es una dona...

Ant. Ramon,
mes tart 'ns ho esplicaràs.

Ra. Si tothom pensés com ella!

Ant. Pensarian tots iguals.
No es aixo lo que vols dir?

Ra. Vuy dir qu'en aquest instant

si tots fossin com es ella,
no podria sospetxa
com ara sospetxa 'l Roy,
de que entre los seus companys
hi hagi un Judas que pretengui
tots los seus plans destorbar.

(tots los Comparsas se miran uns
als altres y es donan la má com
dihent "no soch jo.)

Ant. Esplicat qu'aixó es molt serio.

(tots demostran ánsia de saberho.)

Ra. Es inutil!

Ant. Tu no sabs...

Ra. Pues que! Si jo per ventura
arribés á calculá
qui podia se l'infame,

creus que no fora mort ja!
Mes ell s'obstina en callarho.

Ant. Es posible!

Ra. Es veritat.

Ant. Y ell que diu?

Ra. Que vols que digui?
Que may 'l delatara'
perque no vol que nosaltres
coneguem al criminal
temeroi de que no fessim
contra ell una atrocitat.

Ant. Per forsa te d'explicarnos...

Ra. Es inutil, no ho dira'!
Cuidado, que per saberho
tot los medis he empleàt,
mes ell, per tota resposta,

sabeu que 'm va contestà?
-Que si un vil ha delinquit
ja conciencia li dará
'l càstich. Qu 'à ell sols toca
retornar lo bé per mal.
"Con que es inutil que parlis,
-digué- perque no ho sabràs.

(ab arranque.)

Y prime 'm caiga la llengua
o 'm deixi 'l sol d'alumbrá
abans de que jo delati
al miserable cobart
que d'un modo tan indigne,
com rastre, 'm va delatá."

Ant. Ah! ja entench. Aixo seria
sóbras lo que jo hi contat

de las bombas y cureuya...

Ra. Pues d'allò ve tot lo mal.

Ant. Jo m creya que sospetxaba
de la colla.

Ra. No, això may.

(tots demostran estar contents.)

De sobras sab que nosaltres
no podem may ser ingrats.

Ant. Ah, bé! Aixins es altre cosa.

Ra: Tu 't pensabas?...
Y està clà!

Ant.

Ra. No, Antonet!

Ant. Pues sent aixis
no perdem un sol instant
y anem à lo que interessa
que 'es el modo de lliurarl'.

Ra. Está bé. Digueu: las armas
que varem anà à buscá
allí à la "Font de Baldanya"
ahont las teniu?

Ant. Totas están
repartidas.

Ra. Es que convé
prevenirlas, per si acás
'l Roy...

Ant. Si totas las tenim
preparadas! Aixó array.
Si 'l Roy ns dóna la veu
per mágica surtirán.

Ra. Bueno pues, que 's posi un home
per aquí en cada costat

que vigili, y nosaltres
tractarem d'arreglá 'l plan
que mes convenient ns sembli.

Ant. Anda pues, á vijilar.

(á dos companias; al mateix temps
que Anton vá á colocarlos, veu venir
á Noreta de la tercera caixa de la
dreta del actor.)

Pero calla! La Noreta
ve cap aqui.

Ra. Que dira?

(Tots s dirigeixen á Rosa, ansiosos.)

Escena 5.

Dits, Rosa.

Ant. Roseta!

And. Que dius?

Ro. Deixeume
que primé respiri un poch.

Ro. Hi ha esperanzas?

Ro. Jeume rotllo
que os ho vaig a conta tot.

(tots la rodeijan.)

Hi he arribat en l moment
favorable á nostra sort.
Ls mossos s disposaban
per ana á conduí al Noy
á Barcelona, mes antes
he demanat per favor
que m deixessin dá un recado
que á l'espos urgia molt.

Ant. Meolt 'm tems que aquells pillos...

(ab intenció.)

Ro. Que vols di?

Ant. No n fassis cás!

Ro. Parla!

(ab anssia.)

Ant. No res, Noseta!
Anaba à dí un disbarat!
Com qu'en Mateu es tant murri,
no tindria rés d'estrany
que li hagués donat à beurer
alguna cosa infernal.

Ro. Jesus!

And. Vols di?

Ant... En Mateu
d'aigo y molt mes es capaç.

Ro. No puch creure que hi hagi un home
tan pervers y tan malvat
que cometi tal vilesa!

Ant. Deu t'escolti!

Escena D.

Dits, Ramon y La Companyia.

Ra. Aquí, companys!
Victoria!

Ant. Que hi ha?

And. Que passa?

Ra. Ay, Anton!

Ant. T'esplicaràs?

Ra. Que 'n aquest mateix moment
habem vist...

Ant. Acaba aviat!

(tota la escena molt ràpida hasta el

mº de Rosa.)

Ra. 'L Roy Xich...

Ant. Y bueno!

Ro. Explicat.

Ra. Y diu qu'està disposat,
si es que son germà ho acepta
à reunir los companys
y anar tot dret al cuartel
sense perdre ni un instant
à fèrlos donà per forsa
lo que no volen de grat.

Ant. Es posible?

(ab alegria.)

Ra. Y tant posible.

Ro. Si al cap y al fi son germans.

Ra. Figura't tu, cuant lo Roy
sapiga que son germá,
a qui feya per desgracia,
que no's parlaban, setze anys,
es avuy l'que projecta
morir per ell o salvarl',
si sera immensa sa ditpa!
Si 'l seu orgull sera gran!

And. Sembla un somni!
D'alegria

Ra. no se l que 'm dich ni 'l que faig!

Ro. Oh, fortuna!

And. Si ell acepta....

Ant. Avuy sera un dia gran!
-Mes escolta: qui tal nova

à n'al Noy li portara?

Ra. La Noreta.

Ant. Dona idea!

Aixis no sospetxaran.

Ra. Tu, Noreta vés y diu.-

Ant. (à Nora.)

Escolta'm

Ra. (à Anton.)

Calla.

Ant. Si callo no ho sabràs.

And. No os turbeu.

Ra. (à Nora.)

Ves y li dius...

Ro. Que content 's posará!

Ant. Procura que no s'enterin...

And. Son preciosos 'ls instants.

Ra. (à Nora.)

Digas que já poch he vist...

Ant. (id.)

Pero parlali molt baix.

Sobre tot molta reserva.

Ra. Y anyadeixas...

Ro. No, no cal!

Ant. Per Deu, Rosa, no s'enterin...

Ra. Vina, escolta!

Ro. Que escolta!

si creuràs tu que la Rosa

no té 'l seu plan combinat.

Ra. Fóra facil...

Ant. 'L temps passa;

And. Corra!

Ra. Escolta;

Ro. Obriume pas!

Si se millo que vosaltres
lo qu'haig de fé en eix instant.
Sabrá l'Roy que á sa defensa
vol surti lo seu germá.
Sabrá qu'esperan ab ansia
salvarlo los seus companys.
Que cuant portarlo pretenguin
lligat com un criminal,
á una veu dada pe'l Roy,
com lleons tots surtirán,
y veurem qui en esta lutpa
la gloria se'n portará.
Deixá nosaltres que'l Roy
~~com lleons tots surtirán~~
de traidors mori á las mans,

no será mentres que quedi
en Espanya un liberal;
y cuant aquet no ecsisteixi,
cuant no li quedi un company,
la Roseta hos don' paraula
qu'ella sola 'l salvará.

Ra. Bravo!

Ant. Cuyta!

And. Corra!

Ro. Vaig, y torno aqui volant.

Escena 2ª.

Anton, Ramon, Andreu y Comparsas.

And. Es una joya!

En efecte, s'han pensat
tal volta, qu'anaba jo
per assuntos de familia
y 'ns han deixat als dos sols.
L'hi he contat jo que 'l noy Xich
's disparaba a fé foch
á la tropa y á n'als Moros
y als paisans!... en fi, á tothom
que intentés al seu germá
ferli alguna traició.
—Al sentirho, son semblant
s'ha tornat de mil colors!
Tal ha sigut la sorpresa,
tal ha sigut l'impressió,
que d'alegria ha esclamat
desde 'l fondo del seu cor:

"Gracias! mil gracias, germà,
ta oferta acepto joyós."

Tots. Ah!

(entusiasme general.)

Ro. Me'ha dit: "Visten al instant
y a'n Ramonet y à l'Anton
'ls dirás que sens tardansa
jassin lo que 't diga jo."
-Digas pues! - li he contestat. -
Y m'ha dit molt misteriós:
qu'ell faria per manera
de jé tart à l'estació
entretenint à n'als Mossos,
y que al venì de retorn,
ell sabrà busca un pretext
perque 'l passin per eix lloch,

Pero abans diu que convé
qu'ho tinguem preparat tot.
Diu que vagi de seguida
'l Noy Xich ab alguns pochs
a estar apunt per sorpendre,
cuant aquí comensi 'l joch,
á tots los Gefes dels Mossos
que hi ha allotjats per 'quest entorn.
Me 'ha dit també, qu'ab presteza,
perque aixi convé á tothom,
que vagin dos de voxaltre
al campaná; y si fós
qu'aquí 's dispares un tiro
sensa mes contemplacions
que toquin á somatén
y que lutxin ab valor.

Ant. Bravo, noys! ja ha arribat l'hora.

(animant als demés.)

Ra. Y ell ahont es?

Ro. Ja de retorn,
si no m'enganys estara,
perque al venir aqui jo
'ls Mossios se l'emportaban
ja tot dret a la estació.

(se sent tocar la campana de la
estació un poch lluny.)

Has sentit? 'L tren ja marpa.

Ant. Si per nostra mala sort
haurán arribat à l'hora.

Ra. No perdem temps per si jos.
-A veure; vosaltres tres
al campaná, y molt viton,

(à tres companyas.)

y cuant sentiu la descarga
tireu campanas al vol.

(à un company.)

Tu te'n vas, y diu al Xich
y també als demés minyons
lo mateix que la Roseta
'ns ha dit ara fá poch;
'ls trobarás al Café
esperant la desició.
Feu de modo y de manera
de no fé massa soroll,
y sobre tot, molt cuidado.
Si no sentiu d'aquell lloch
un tiro, tingueu prudencia!
Si 'l sentiu, com á lleons

Manisseusa sobre dels Moriscos.
Endevant, Pit y valor!

(se'n van los tres primers per la esquerra y l'ultim per la dreta.)

Escena 6.

Anton, Ramon, Andreu, Rosa
Comparsas.

Ra. Nosaltres cuant siga l'hora
esparramemnos un poch
y que no perdem de vista
ni una mirada del Noy.
Tu, Roseta, a la Maria.
Vei, corra y contali tot.

Ro. Ay, qui pogues portá calsas

per esta entre mitj del foch.

(se 'n va.)

Ant. Mo devora la impaciencia.

And. Si ns haura enganyat l Noy
per impedi que nosaltres
anessim a l' estacio?

Ra. No es capas de tal vilesa.

And. Com tardan tant!

Ant. (Que haura estat mirant a la
esquerra del actor 3a (caixa.)

Tu, Ramon!

Si no m'enganyo, ja venen.

Ra. Vols di?

Ant. Jo bé veig capots.

And. Y 'l Noy?

Ant. No 'l puch distinji.

Ra. A veure...

(dirigintse ahont està Anton.)

Ant. Si ab tanta pols...

Ra. Si que vé.

(afirmantho.)

Ant. Pues prepararse!

Ra. Preveniu las armas tots
y quedemnos sols uns cuants.
Amagueus sens fer soroll.
Cuitetu!

(Ls comparsas en numero de
sis s'amagan y quedan Ls
demés.)

And. Ja vinen!

Ra. Jeu via.

Ant. Ja estan aquí.

Ra. Calla, Anton.

Escena 7.

Ramon, Anton, Andreu Com-
parsas. Noy, Mateu y cuatre
Mossos.

Noy. Ola, noys! Que feu per-qui?

Ra. (Yent l'indiferent.)
Anabam a l'estació
molt contents y satisfets
per poderte dá un adios,
cuant de promte habem sentit
la campana, y hem dit: ~~noys~~ Donchs,
'l Noy ja haurá marxat,
tornem á la poblacio.

Y ara per casualitat
veig que 's gira, y diu l'Anton:
Puig si 'm sembla qu'allí vé
ab uns cuants Mossos 'l Noy!
- Al promte, jo ho creya broma,
perque com es tabalot...
Noy. Res, 'l tren se 'ns ha escapat.

(miradas de inteligencia entre 'l Noy
Ramon y Andreu.)

Ra. Com ha de sé!

Ma. (ab mal modo.)

Vaja, Noy,
despedisse y continuem.
Noy. Mateu, espéra't un poch.

(ab molta calma.)

Al cap y al fi son companys.

Ma. Es qu'es tart.

Roy. (ab ironia.)

Per mi es dejorn.

Ma. Despres qu'os deixi al cuartel
podran enrahonar en vos;
mes ara no puch permetre
que 'ls dirijiu un sol mot.

Roy. Es que no penso tornarhi
al cuartel per mil rahons.
Tinch la salut quebrantada
y necesito repos
y en el cuartel no es posible
que descans hi trobi jo.
Si voleu porteume à casa,
que os donch paraula d'honor
que mes segui qu'al cuartel

tindreu en ja casa al vostre.

Na. Vamos, basta de conversa!
Tira endevant, o sinó...

(amenaçantlo ab la carabina.)

Ant. (Ah, pillo!)

Roy. (à Ramon.)
Y aquell negoci,
com el tenís?

(ab intenció.)

Na. (comprenentlo.)
L'hi guanyat tot.

Roy. Es di, Mateu, que no penses
concedirme per favor
'l portarme pres à casa?

Na. Molt errat veig que vas, Roy.
Apreta 'l pas, ans no 't costi

la broma un susto mes gros.

Vaja, passa!

(dantli un cop de carrabina)

Voy.

(al sentirse 'l cop diu ab rabia)

Donchs, no paso,

y Viva Espanya! minyons!

(A dir Viva España 'l soy dóna

una empenta á Mateu y cau. Surten

com fieras los que s'habian amagat

ab las armas, y los que estaban en

la escena van per las ramas. Andreu

dispara un tiro al aire y s'apodera

d'un Moro de la Escuadra. Ramon

al surtir ab la carrabina topa ab un

Moro que preten fugir y l'obliga

á arrodillarse. Se sent la campana de

la Yglesia tocar á Sòmatén. Aquest

cuadro pot durar segons crequi con-

venient lo Director d'escena. Moatem

procura escaparse perseguint al Noy.

Andreu despres de matar un Moro

se'n vá.)

Ra. Cuyta! Escapat!

(al Noy.)

And. Vina, corra!

(id.)

Ant. Jo me'n vaig detràs del Noy.

(El Noy se'n vá corrent pe'l tercer bas-

tidor de la dreta del actor, al seu devant

ha fujit Andreu, detràs d'Andreu un

Moro, y detràs del Moro el Noy y

Anton.)

Mutació.

~~~~~~~~~

Bosch - curt.

-

(surt Andreu de la primera caiva dreta atravessant á l'esquerra com un Hamp. Cuant Andreu haurá atravessat surt un mosso ab molta cautela com si anei buscant á algú. Al arribá á la primera caiva esquerra divisa á Andreu que figura corra, y el Mosso s'agenolla y prepara la carabina per ana á disparà sobre Andreu. Al mateix temps surt Anton y el Noy escapant de Mateu y demés Mossos que 'ls
~~~~~~~~~

perseguiran: y 'l Noy al veurer que

l Mestre está de espatllas á ells diu

á l'Anton.)

Noy. Ay, Anton, qu'estem perduts.

Ant. Calla, que 'l vuy cassá al vol.

(Anton dispara sobre l Mestre y

cau mort; de manera que apuntant

com estaba á Andreu en la segona

caiga esquerra del actor son cos

cau dintre 'l bastidor. 'L Noy al

veurer al Mestre mort, diu.)

Noy. Ah! Deu 'm salva!

(de pronte.)

Que pensas?

Ant.

Noy Ajudam!

(El Noy agafa el capot y 'l sombrero

del Moro y s'agenolla en la pri-

mera caiça esquerra tal com esta.

ba 'l comparsa, procurant en lo

sombrero y 'l capot ocultarse y apun-

ta ab la carabina com feya 'l com-

parsa de modo qu'en la culata

's tapa del tot la cara y 'l moro

queda en la 2ª caiça dintre. (Ant.

ton ajuda a proá l capot al Noy.)

Ant. Ben pensat!

Noy. Vésten, Anton!

Ant. Si no puch!

(veyent als Moros que venen)

Noy. No 'm comprometis

Ant. Bona idea! Jaré 'l mort.

(Anton 's coloca atravessat en la

cicena fent l'mort, trayentse el
sombrero y cibullantse'ls cabells
y'l doy en la posició dita. Esta
cipa cicena deu ser molt rápida
y sens turbarse.

Escena 8.

Soy: Anton, Mateu y Cuatre
Mossos.

Ma. (ab afany, desde dintre, primer
batiolo dretx.)

Dret aquí ha sonat un tiro!
Mes que veig! Ha mort l'Anton.
_Ja era hora qu'aquet murri
no m'donguès cap mes trastorn.

-Digas tu!

(va à preguntarli al Noy creyent

si qu'es un Moreu.)

Noy. (seria deixà d'apuntàl

Calla, que m'fuig!

Deixeu que mati à n'al Noy.

Ma. 'L Noy diu? Si! ja 'l veig corra.

Apretem 'l pas, minyons.

('l Mateu corre ab los seus per la

primera caixa esquerra y encant

'l Noy ja 'l veu un poch lluny,

tira la carrabina, capot y sombre-

ro, y l'Anton s'aixeca.)

Ant. Ah, Mateu, que n'ets de burro!

Ja 'ns pots buscá bé, talos!

(aixecantse.)

Noy. Ara vina. Anem per qui.

(senyalant la 1ª 9ª.)

Ant. Andando, pues!

Noy. (posantse la mà al cor.)

Ay, Anton!

cuasi bé ja no puch corra!

Ant. Si no pots jo 't duré à coll.

(se'n van por la 1ª caixa dreta

precipitat.)

Mutació.

Bosque largo. Monte practicable. Al pie del monte y en la derecha del actor, una cabaña pegada al bastidor. Esta cabaña

puede estar forrada con fel-
pudor o paja.

(Al aixecarse 'l teló surten correns
atravessan el teatre dede la tercera
caixa esquerra á la primera dreta
Mateu y 'ls companys.)

Ma. (dede dintre.)

Llamp de Deu! si no 'ls atrapo!
Seguiume sempre, minyons!

(Se'n van correns.)

Escena 9.

Roy. Anton.

(surten pe'l Monte esquerra 'l Roy

passant lo brat pe'l coll d'Anton

y baixan fins a la barraca)

Noy. Alli la veig.

(la barraca.)

An. Ten catpassa.

Noy Si no puch!

An. Fes un esforç.

Si es que tens la sanch glassada.

ja veuràs dintre de poch

si t deixas talla una arteria

com al instant estàs bé.

(s'aventa al peu del monte.)

Deixa qu'ab lo ganibet...

Noy. No vuy que ho hagis, Anton!

Lo que si desitjaria

es qu'ara 'm deixessis sol.

An. Que jo deixi de seguirte?
Per desgracia 't tornas boig.
De tu no 'm separaré
jamay, ni en vida, ni en mort!

Roy. Tinch sed.

An. Espérat que aquí
cerca hi ha' una font.

Roy. Me' ofego!

An. Ab lo vas de cuyro
vaig á buscarte...

(se'n va.)

Roy. Soch mort!
Me sentho dintre del pit
una ardencia...

An. (sortint al aigua.)
Apa, Roy!

Noy. Me falta ... aliento!

An. Desmayas?

Noy. Doman mes.

An. Vaig.

(se'n va.)

Noy. Per favor...

aigua ... aigua ... que m'escanyo.

Jo m moro! jo m moro, Anton!

Tich sed!

An. Deu, qu'anirè per mès.

Noy. Jo m'ofego!

An. Per Deu Noy!

Noy. Entra'm dintre la barraca...

y... corra ... Vésten, Anton.

Fins à casa de l'Estella

per un carro, per favor!

Antes pren 'l meu rellotje
y cent duros que tinch jo,

(ho fà.)

que si tardas un pich massa
tal volta ja 'm trobis mort!

An. No desmayis que no tardo
cinch minuts à jerho tot.

(se 'n và corrent.)

Escena 1o.

Mateu, Moixos, Noy.

(El Noy entra á la barraca.)

Ma. (surtint per la 2ª caixa dreta.)

No hi ha remey! Es inutil!
De mi s'ha burlat 'l Noy,

cuant daria per trobarlo
tota la sanch del meu cor.

Noy. Ay!

(dintre la barraca.)

Ma. Calleu!

Noy. Ay!

Ma. Per aquí!

Noy. Socor...ro!

Ma.

(busca per totas parts fins que
dóna ab la barraca.)

Qui crida!

(mira á la barraca y exclama rient.)

'L Noy!

Oh, venjansa desitjada!
Companys, rodejeume tots
y dispareu vostras armas

- En Mateu!... Lladre! Traidor!

(ab arranque.)

Per la sanch del Noy 't juro
qu'á mas mans avuy tu mors.

(corrent desesperat ab direcció
á Mateu.)

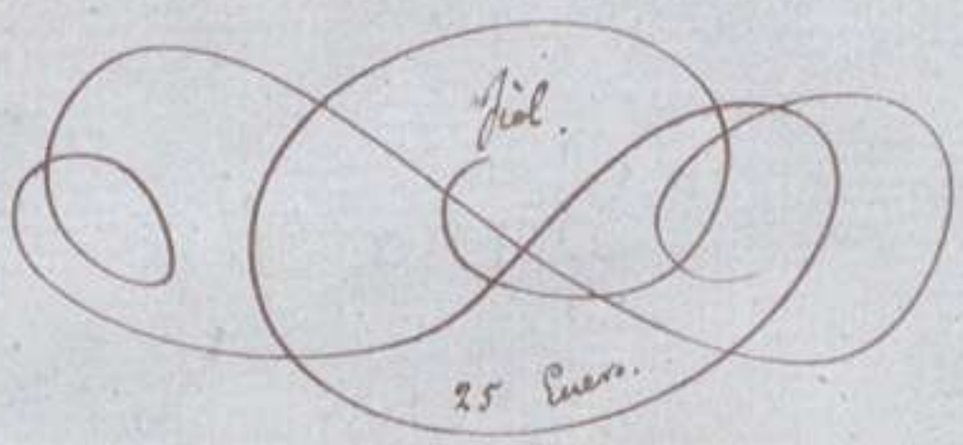

tots a' una. Minyons, foch!

(tots disparan fi fusells dintre la barraca.)

Ara, correm a' dal' l parte
de que 'm lutpát ab valor.

(se 'n van corrent pa. caixa dreta.)

Escena 11.

Anton

(surt pe 'l monte alt, dreta)

He sentit una descarga.
Si será?... Que veig! 'L Noy!!
Llamps de Deu!.. Y l' assessino!

(desesperat mira per tot n. 'n ha anat 'n Mateu.)

El Noy de la Barraqueta.

(2a. Part.)

Acte 3.

—

1879.

Acte tercer.

Bosque corto.

Escena 1.

Andreu.

Que es lo que haurà succehit?
Per tot arreu he buscat,
y no puch trobar del Roy

cap indici: y es el cas
que tots estan impacients
y ab ansia tots esperant.
Temo que alguna desgracia...
Mes, l'Anton l'haurá salvat:
no vuy pensaro... y si fos
que algú l'hi hagues fet cap mal
infelis de ell, no podria
de nostra furia lliurás.
Pero á n'aquí vé 'n Ramon:
ell de duptes me treurá

Escena 2

Dit, Ramon.

Ra. Y el Noy?

An. Ahont es?

Na. Jabr algo?

An. Jo 't pregunto...

Na. Tu no japs?...

An. No.

Na. Jo tampoch...

An. Es di...

Na. L'he tingut d'abandona'
perque dos gossos de presa
o mossos, tot es igual
'm venian perseguint
y d'ells m'hi hagut de lliura.

An. Com ho has fet?

Na. Sencillament.
Venian al meu costat
mirantme ab molta atencio

y observantme a cada pas.
Jo jingia está conforme
de veurem entre tos mans
esperant puesto aproposit
per sortí millo del pas
Poch antes d'arribá al pont,
per quell camí estret que hi há,
anabam tots tres tant junts
que casi estabam tocans
y en menos temps del que's conta
sbro els brassos d'un plegat
empenyentlos á tots dos
ab forta y segura ma,
y ells perdentne l'equilibrio
cahuen rodant marge avall
y yo me'n torno enredera

com si res hagues pasat;
mes de mi no ns ocupem
en lo que s'ha de pensá
es en sabé ahont es el Noy.

An. Aixó es lo mes apremiant.

Na. ~~A~~ No ser que se l'haguesin
cap al cuartel emportat.

An. Pues anem à averiguarlo.

Na. Anem sense perdre instant.

Escena 2.

Dits, Nosa.

Ro. Ay, gracias á Deu que trobo
qui noticia 'm puga dá:
que sabeu del Noy digueume

que m'está bollint la sanch
y no puch creure posible
lo que yo he sentit contar.

Na. Nosaltres no sabem res.

Ro. Será pues Deu meu vritat?

Ra. Pero que es lo que has sentit?

An. Si conta tot lo que sapi.

Ro. Es que yo no he tingut temps
siquiera de asseguram...
sols ho sé per veus confosas
que he arreplegat al pas
ab un grupo de certs homes
que aquí ya 'ls tenim tapats.
Pero cá! Si no pot ser
una desgracia tant gran.

Ra. Pero bé, que es lo que diuhen?

Ro. Ay Ramon, si no ho creuràs.
Diuhen que en Moateu ha mort...

An. A qui, digas.

Ro. Al Roy.

Ra. Cá!

Ro. Tu també ho duptas com yo!

An. Calleu que ara estich pensant
què he vist à Moateu jà poch
portant un parte à las mans,
y dant manifestas probas
de alegria en son semblant.

Ra. Que demostri sa alegria,
que sigui son goig ben gran,
que si es certa la desgracia
que à tots ns jà tremolar,
cada rialla li costa

una gota de sa sanch.

An. Mes es precis cerciorarse...

Ra. Ay Andreu, succehirá

no ser ben certa la dicha

que goig nos te de donar,

mes las ~~desgracias~~ infamias son sempre

per desgracia, veritat.

Mes que es lo que fem aquí?

Del roy nos diem company

y sens saber que li pasa

aixins 'ns estem parats?

Correm sense perdre temps

à averiguar lo que hi há,

y juro per Deu del cel,

y per tot lo mes sagrat,

no descansar un moment

hasta que caigui à mas mans
l'infame y vil asesino
que ha mort à nostre company

Ro. Anau y doneuli cassa,
yo aquí m'estaré esperant
[illegible]

An. Mes si pasa y estás sola...

Ro. Y que? Jo l'sabré obligá
à que confessi son crim,
y tindré valor sobrat
per cumplir com cumpliria
lo mes brau de sos companys

Ra. Anem y no passis pena
que si ella 's queda es igual
que si 'm quedés yo mateix.

y desde avuy endevant
el valor de ma Noseta
no 'l posis en dupte may.

An. Com que ell es astut y murri...

Ro. Jo soch forta y 's veurá
si la vibora pot mes
que la lleona arrogant.

Ra. De, Noseta, hasta luego.
Prou temps habem perdut ya.

Ro. Adios, Ramonet, y guardat.

An. Vá l' Andreu al seu costat.

(vanse.)

Escena 4a.

Rosa.

Donaré part a Maria
de lo que està succehint
i haig de esperà que ho sapiga
per altre part que per mi?
Deber meu sembla seria
darli compte del que he vist
y dirli al peu de la lletra
lo que yo propia he sentit.
Pero si acàs no sigues
cert, fóra ben trist
jerli pasà aquet mal rato
jentli sapigue el perill.
Per altre part he promes
que no m mouria de aquí
y si m'aparto un moment
pot se'm done que sentir.

Mes val esperar ab calma.
Pero que veig! No es ell, si
ara sabré lo que hi hagi
de cert, y si ha motiu...
Ay Mateu, pobre de tu
ha arribat de la hora el fi.

(s'amaga.)

Escena 5.

Rosa, (amagada.) Mateu.

Ma. Sembla que tothom me mira
ab desprecí y ab desdeny
y llegeixo en tots los rostros
un gesto tal de menyspreu
que ja circula en mas venas

La sanch convertida en gel.

Dos homens he vist de lluny
que m'han semblat companys seus,
y al veurels hi apresurat
el pas sens saber que fer.
Desde la mort de'n Martí,
no veig al rededor meu
mes que caras enemigas
y sombras per tot arreu.

Será cert que la conciencia
dintre del cor existeix
y que hi ha una veu oculta
que's diu lo remordiment?
Y que! encara que aixó fos
yo no tinch que temer res
he donat mort ab un home...

el modo no importa gens...
suposi que al cap y a la fi
he cumplit ab mon deber.

Vamos, posat sobre tu,
que no's digui que en Mateu
un moment s'ha arrepentit
despues de fer lo que ha fet.
Nes no temo: soch dichos
y estich ben tranquil

(en aquet moment se li presenta al
devant Nora, cuant ell anaba a
marxa. Mateu espantat, retroce-
deix dos pasos y apunta la cara-
bina.)

Eh! qui es?

Escena 6.

Mateu, Rosa.

Ro. Soch yo, no os heu de espantá...

Ma. Me pensaba...

(tranquilizantse.)

Ro. Que os faig jo?

Ma. Y de que me n heu de fé?

Ro. Devegadas... que sé yo?
Tals coras 'j poden fé,
'j cometen tals accions...
y per homens de cert temple
aixis, per l'istil de vos,
que hasta ja sombra mateixa
'ls espanta y 'ls fá horror.

Ma. No entench lo que voleu di.

No. Ja os ho explicaré bé prou.

He sapigut desde noya
que ecsisteixen en el mon
set pecats que 's combateixen
set virtuts de gran valor
aquell que 's primers practica
viu en continuo trastorn
sense que tinqui tranquila
ni la hora de la mort.
En cambi, el que las segonas
segueix, com deu fer tot hom
goza de sosiego y calma
tot es per ell ditxa y goig
y no hi ha res que l'espanti
satisfet de sas accions.

Dons bé, ara ab tota calma
~~digueume al~~ ~~xxxxx~~

y posantvos la ma al cor,
digueume, Mateu, digueume
sou dels primers ō els segons?

Ma. Jo...

No. Dominat per la ira
superbo y avaricios,
menjantvos el pit la envidia
y altres mesquinas pasions
que no vos vull nomená
pero que viuhen en vos
teniu sencera conciencia
de totas vostras accions?

Ma. Parleu mes clá y sapiguem...

No. No 'm voleu entendre. Dons
ben clá. vaig á parlarvos.

Digueu, que s'ha fet el Roy?

Na. Y això que os pot importar?

Ro. Me importa tant com à vos
perque de vostra resposta
dependrà la vostra sort.

Na. Ygnoro...

Ro. No pretengueu
evadirus de la cuestió,
perque 'm trobo disposada
à saberho tot de un cop.

Han arribat fins à mi
veus de que el Roy era mort
y ningú pot sapiguerho
tant cert com ho sabreu vos
que per gust o per mandato
erau son perseguidó.

Na. Donsas si ya ho heu sentit.
à que pregunta de nou?

Ro. Es à di que es veritat?
Yra de Deu! Com à pols
serà desfet à las mans
de tots els companys del Roy.

Na. Yo?... Es que yo no he sigut.

Ro. Diehu que no heu sigut vos!

Na. Un company seu va tenir
ab ell molt grosas cuestions
respecte à un grau que volia
y que li negaba el Roy
y volentse de ell vengá
li donà mort à traició.
Aixo es lo que he sapigut.

Ro. Y aquet company?

Na. Es l'Anton.

Ro. Miserable! y t'atreveixes
à posá en ta boca el nom
del mes fidel dels amichs
del home de mes gran cor?
Ynfame! Si un dels companys
de la partida del Roy
arribes sols à pensá
en ferli una traició
ans 's tallaba las mans
y feya à trossos son cós.
Tots aquells que s'han honrat
dientli amich de tot cor
son à hechura del seu geje
braus, valents, honrats y bons.

Na. A mi això es lo que m'han dit...

Ro. Que t'han de habé dit aixó?
Aixó ho diu tu, perque tens
ab molta y molta raho
el castich que sufrirás
per ta infame y vil accio;
perque no m queda cap dupte
de que tu li has donat mort
y que haurá sigut valente
de alguna inicua traició
perque á pit y cara á cara
no tu, cent com tu son prou
per abatre ni un moment
son invencible valor.

Ma. Y bé, que! Ya m vaig cansant
de tantas reconvencions,
y no sé ab quin dret veniu...

No. Ab el dret que m'emprench jo
que per venjar una infamia
tothom te dret en lo mon.

Es que la hora ya ha arribat
de la vostra espiació.
Pensabau que sens venjansa
quedaria lo horroros
delicte que habeu comes
per vostra mesquina sort?
Pues a'fe, a'fe que la haianya
sera ben digna de vos.

Na Doneuli el nom que volgueu:
el cas es que ya esta mort,
yo he cumplert ab mon deber
y lo demes son rahons.

No Jo no he fet mes que obehi

certas ordres superiors
que al mana que li dei cara
no m'obligaba que jos
valentme de medis nobles
o valentme de traicions.
Ja ho sabeu, y cuant se digui
sobre el punt, tot es ocios
perque ya no's pot desfé
lo que está fet per ma sort.
Yo la gloria alcansaré
que'm cabra per tal accio
yo una bona recompensa
tindré dels meus superiors
en el Nôy l'enterraràn
y yo viu y en pau tothom.
Ro. Y per pó yo't preguntaba

et del primer i el segon?
La enveja de tas hasanyas
la avaricia de un tresor,
la ira que li tenias
han fet que li desis mort.
¡Com Deu permet que sustenti
la terra tals fieras com
la que està devant meu
que mirarlo m causa horror!
Cuant t'has enganyat, Mateu,
creyent disfrutà del goig
que't promet la recompensa
de ta villana traició.
No has pensat en la venjansa
que vindria al cap de tot?
Creus que has de viure tranquil

gosant de ditxa y repos
Aquet cos tant odiat
per sas infames accions,
aquet cos format per homens
sense honra, sense cor
que com maquinas obeheixen
una ordre qualsevol,
si no era prou deshonrat
ni prou vilipendiós,
tindria ya prou infamia
perque l'odiés tot hom
ab el timbre que heu imprés
ab aquesta nova acció.
Vos dieu Meossos de Escuadra
No! que sou botxins del mon.
Ma. Reportaras tas paraulas

Ro. No mes te faltaba aixo.
Jes armas contra una dona.
Doncas bueno, dona y tot
no permetré que amenasis
à qui 't crida per ton nom.
Y aquesta arma deshonrada
que acaricias ab furor,
no pensis que m'acobardi
un sol moment, perque yo
en tinch prou ab la pistola
per darte ab ella la mort.

(S'abalansa à Mateu y li obli-

ga à vensre 'l bras y li pren la

pistola.)

Ma. Si no t'apartas disparo.
Ro. Gracias Deu que ve en Ramon.

Na. Jugim!

(vase.)

Ro. Cuita.

Ram. Que pasa
Roseta, que hi ha de nou?

Escena 7.

Ramon, Roseta.

Ro Que aquet pillo de'n Moateu...
Ra. En Moateu per hont ha anat?
Cuita, parla.
Ro. Per alli.
Mira com corra.
Ra. Mal ltamp!
Ro. Escolta.

Ra. Qu'es escoltarte?

De primé 'l vull arrastrá.

Ro. Jo 't sequeixo.

Ra. No, Roseta,

jo 'm basto per 'quet malvat.

Ro. Si per 'qui dónas la volta

't será facil trovat.

Ra. De l'infern l'arrancaria

si en ell estaba amagat.

Ro. Corro á dí á la Marieta...

Ra. Que avuy moriá á mas mans.

(varie los dos de arriba.)

Mutació

Escena 8.

Mateu

(por la izquierda arriba.)

Ma. Dh! se m'acaban las forias!
Estich rendit, no puch mes.
Si per ditxa jo lograba
poderme alcansá lo tren.
Si trobava una fugida..
Pero per qui..= no pot sé
perque aquet barranch es fondo.
Que faig? De rabia no hi veig.
Si traspaso l'arboleda
soch venut. Que tinch de fé?
No hi ha mes. Salto 'l barranch.

Doneume ajuda, Deu meu!

Escena 9.

Mateu, Ramon

(per la dª abajo.)

Ra. Alto!

(apuntandole.)

Mateu.

Ra. Soch perdut.

Ra. No 't moguis.

Ra. Ramon, per Deu!
Si 'm juras salvam la vida...

Ra. Cà! no hi crech en juramentz.

Ma. Que vols de mi?

Ra. Vols desitjo

la teva vida y res mes.
que diu que qui à ferro mata
té de morir lo mateix.

Ra. Ramon, mira que jo porto
lo mateix que tu fusell.
Ra. Si? pues preparat.

(dispara y no surt.)

Malahit siga!

(tirant 'l fusell.)

Ra. Tu caurás mort à mos peus!

(desde el centro de la es-
cena vá per disparà á Ra.
mon que s'haurá quedat
segona caixa dreta.)

Escena última

Dits, Anton

(que al mateix temps surt
per lo alt de la monta-
nya y dispara sobre Mateu
el cual cau mort.)

An. Això será si jo vull.

(dispara)

Ara que't perdoni Deu!

(baixa á reunirse ab Ramon)

Ra. Vina; dom una abrassada.

An Aprета fort, Ramonet.
Y tu, Roy, que 'ns mirarás
desde ton puesto en lo cel

digam si d'esta venjansa
has quedat prou satisfet.

Prou.

Sid.

1. Abril.

BIBLIOTECA CENTRAL BARCELONA